

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલત

માનનીય ન્યાયાધીશો: એમ.બી. શાહ, આર. એ. મહેતા, કે. આર. વ્યાસ

સૌરાષ્ટ્ર સિમેન્ટ એન્ડ કેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ
ઇન્ડિયા

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૨૪૩૮/૧૯૭૮;

ફેસલ થયા તારીખ – ૨૬-૦૮-૧૯૯૨

ઉલ્લેખિત કાયદાઓ અને નિયમો:

સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ કલમ-૪(૪)(ડી)(i), ૧૧એ

કેન્દ્રીય આબકારી નિયમો, ૧૯૪૪ નિયમ-૧૦, ૧૦એ, ૧૧ સામાન્ય કલમો
અધિનિયમ, ૧૮૯૭ કલમ-૮(૧).

ન્યાયાધીશ: –

ન્યાયમૂર્તિ કે.આર. વ્યાસ

૧. અરજદાર-સૌરાષ્ટ્ર સિમેન્ટ એન્ડ કેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ પોર્ટલેન્ડ
સિમેન્ટના ઉત્પાદનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ છે, જે તે સમયે નિયંત્રિત કોમોડિટી

હતી. હાલની અરજીમાં વિવાદ ૧/૧૦/૧૯૭૫ થી ૨૨/૧૨/૧૯૭૫ સુધીના સમયગાળા માટે છે, જે પેકિંગ સામગ્રી, એટલે કે બારની બેગ પરની એક્સાઈઝ ડ્યુટી સંબંધિત છે. તેણે કેન્દ્રીય આબકારી નિયમો, ૧૯૪૪ (હવે પછી 'નિયમો' તરીકે ઉલ્લેખિત) ના નિયમ ૧૦ હેઠળ સહાયક કલેક્ટર, કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગ, ભાવનગર દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૮/૧૦/૧૯૭૮ તારીખના આદેશને પડકાર્યો છે, જે રૂ. ૧૫,૦૨,૭૨૧.૮૦ પૈ. ની વિભેદક ફરજની વસૂલાતની માંગની પુષ્ટિ કરે છે. અરજદાર તરફથી.એવી પણ પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે સહાયક કલેક્ટર અને/અથવા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ અને કસ્ટમ્સના સુપ્રિટેન્ડેન્ટનો નિર્ણય, જેના દ્વારા સિમેન્ટ પરના પેકિંગ ચાર્જને આકારણીપાત્ર મૂલ્યમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે, તેને અલગ રાખવામાં આવે.સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ-એક્ટ, ૧૯૪૪ (હવે પછી 'અધિનિયમ' તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૪(૪)(ડી)(આઈ) ના આધારે એક્સાઈઝ ડ્યુટી માટેના કરપાત્ર મૂલ્યમાં સિમેન્ટ પર પેકિંગ ચાર્જનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. અરજી દાખલ કરતી વખતે, એકમાત્ર પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે શું આબકારી જકાતના હેતુ માટે આકારણીપાત્ર મૂલ્યમાં પેકિંગ શુલ્કનો સમાવેશ કરવો જરૂરી છે.ગુણદોષ પર, ડિવિઝન બેન્ચે એ દલીલને નકારી કાઢી હતી કે અધિનિયમની કલમ ૪(૪)(ડી)(આઈ) હેઠળ એક્સાઈઝેબલ માલનું મૂલ્યાંકનપાત્ર મૂલ્ય નક્કી કરવા માટે પેકિંગ સામગ્રી તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી બારની થેલીઓનું મૂલ્ય વિવિધ કારણોસર બાકાત રાખવું જરૂરી છે.જો કે, અરજીની સુનાવણીના સમયે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલે સિવિલ એપિલિકેશન

નં. ૧૮૮૩/૧૯૯૦ દાખલ કરીને અરજીમાં સુધારો કરવા માટે એક આધાર ઉમેર્યો હતો કે નિયમોના નિયમ ૧૦ ને ૬/૦૮/૧૯૭૭ થી અસરકારક રીતે બદલવામાં આવ્યો હતો અને કોઈ અન્યથા કલમ ન હોવાથી અવેજી નિયમ ૧૦ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી સમાપ્ત થઈ જશે. આ દલીલના સમર્થનમાં, તેમણે અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, ૧૯૮૫ (૨૧) ઇ.એલ.ટી. ૨૪ અને મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૮૮ (૩૬) ઇ.એલ.ટી. પડપના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો.ડિવિઝન બેન્ચે આ સુધારાને મંજૂરી આપી હતી પરંતુ આ બાબતને મોટી બેન્ચને મોકલી દીધી છે.

૩. અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, નિયમોના નિયમ ૧૦ હેઠળ ૧/૦૮/૧૯૭૮ તારીખની કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને જૂન ૧૯૮૪ મહિના સુધી ઉપરોક્ત નોટિસ મુજબ કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી. સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝના આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરે ૨૯/૦૭/૧૯૮૪ પર આદેશ પસાર કર્યો હતો કે અરજદારો વધારાની એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે અને નિયમ ૧૦ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી નોટિસની પુષ્ટિ કરી હતી. આ આદેશને આ અદાલતમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો.કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે નિયમ અમલમાં હતો ત્યારે નિયમ ૧૦(૧) હેઠળ નોટિસ જારી કરીને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ નિયમને અવગણવામાં આવ્યો તે પહેલાં નિયમ ૧૦(૨) મુજબ કાર્યવાહી પૂર્ણ થઈ ન હતી.સૂચનામાં કોઈ અન્યથા કલમ નથી કે જેના દ્વારા નિયમ ૧૦ ને

અવગણવામાં આવ્યો હતો. મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન (પ્રા.) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ડિરેક્ટર ઓફ એન્ફોર્સમેન્ટ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૯૪ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને કોર્ટે એ દલીલને નકારી કાઢી હતી કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ની જોગવાઈઓ નિયમ ૧૦ની અવગણના છતાં સહાયક કલેક્ટરની કાર્યવાહીને બચાવશે.

૪. અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નિર્ણય મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા અનુસરવામાં આવે છે. કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે નિયમ ૧૦ અથવા નિયમ ૧૦એ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસ પર કાયદેસર રીતે વધુ કાર્યવાહી થઈ શકી ન હોત અને ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ પછી ચુકાદો માન્ય રીતે પરિણમી શક્યો ન હોત. કોર્ટે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે કોઈ અન્યથા કલમ ન હોવાથી, બાકાત રાખેલા નિયમ ૧૦ હેઠળ ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ પર બાકી રહેલી કાર્યવાહી આપમેળે સમાપ્ત થઈ જાય છે. આ હેતુ માટે, કોર્ટે રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

૫. મેસર્સ ટોરેન્ટ લેબોરેટરીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૯૯૦ (૨) ૩૧ (૧) જી. એલ. આર. ૧૦૧૭ના કેસમાં અમિત પ્રોસેસર્સ અને મહેન્દ્ર મિલ્સ (ઉપરોક્ત) ના કેસના નિર્ણયોને આ અદાલતની ખંડપીઠે ધ્યાનમાં લીધા હતા. કોર્ટે ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત ગુણોત્તર સાથે અસંમત થવા માટે વિવિધ કારણો આપ્યા હતા; પરંતુ અરજદારો માટે

વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ મુદ્દો દબાવવામાં આવ્યો ન હોવાથી, આ બાબતને મોટી બેન્ચમાં મોકલવામાં આવી ન હતી.

૬. હાલના કેસમાં મામલાની સુનાવણીના સમયે, સુધારાની અરજી દાખલ કરીને, અરજદારના વિદ્વાન વકીલે એ જ દલીલ કરી છે કે, ૬/૦૮/૧૯૭૭ થી નિયમ ૧૦ ને દૂર કરવાને ધ્યાનમાં રાખીને, નિયમ ૧૦ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનો અંત આવશે અને તેથી, સહાયક કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આદેશ ગેરકાયદેસર અને રદબાતલ છે. ડિવિઝન બેન્ચે આ બાબતને મોટી બેન્ચને આ પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવા માટે મોકલી હતી કે શું નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે અથવા બદલાયેલા નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ હેઠળ લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી અથવા નિયમના અવગણવામાં આવેલા નિયમ ૧૦, નિયમના 'અવેજી' અથવા અવગણના પર વિસર્જિત અથવા સમાપ્ત થઈ જશે.

૭. સંદર્ભિત ચુકાદા [૧૯૯૧ (૫૫) ઇ.એલ.ટી. ૪૬૭] માં, આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે વ્યાપકપણે નીચેના કારણો આપવામાં આવ્યા છે કે બદલાયેલા નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી અથવા નિયમોના નિયમ ૧૦ ને બાકાત રાખ્યા પછી પણ ચાલુ રહેશે.

(૧) બે કેસ, અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત), રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટેક્સલ તા.ના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટને માત્ર કાયદાને રદ કરવાની અસર સાથે વ્યવહાર કરવાની જરૂર હતી, એટલે કે, ડિફેન્સ ઓફ ઇન્ડિયા રૂલ્સ,

૧૯૬૨ જે કામચલાઉ સમયગાળા માટે અમલમાં હતા.તે નિર્ણયની કોઈ અસર નહીં થાય કારણ કે -

- (એ) નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ અથવા ઉપરોક્ત બે નિયમો માટે ૬-૮-૧૯૭૭ પછી બદલાયેલ નિયમ ૧૦ કાયમી પ્રકૃતિના છે, તે કોઈ પણ કલ્પના દ્વારા કહી શકાય નહીં કે તે કામચલાઉ કાયદાનો ભાગ છે.(આર.સી.જેલ વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૧૨૮૧ પર આધાર લેવામાં આવ્યો છે.)
- (બી) રદ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી કારણ કે નિયમો ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧ ને નિયમ ૧૦ દ્વારા ૬-૮-૧૯૭૭ ની સૂચના દ્વારા બદલવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત જાહેરનામાની કલમ ૪ ખાસ જણાવે છે કે ઉપરોક્ત નિયમોના નિયમો ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧ માટે, નીચેના નિયમ ૧૦ ને બદલવામાં આવશે.ત્યારબાદ નિયમ ૧૦ ને અવગણવામાં આવ્યો છે કારણ કે કેન્દ્રીય આબકારી અધિનિયમમાં કલમ ૧૧એ ની રજૂઆત ૧૨-૧૧-૧૯૮૦ ની સૂચના દ્વારા ૧૭-૧૧-૧૯૮૦ થી અમલમાં આવી છે.
- (સી) રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં પણ એવું માનવામાં આવતું નથી કે જે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે તે નિયમો રદ થતાં જ સમાપ્ત થઈ જશે.

આ નીચેના અવલોકનો પરથી સ્પષ્ટ થશે:

"શ્રી સેનની દલીલ હતી કે, જ્યારે તે નિયમ અમલમાં હતો ત્યારે આરોપી દ્વારા નિયમ ૧૩૨એ (૨) નું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હોય, તો પણ ઉલ્લંઘનનું કાર્ય તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હોય અથવા કરવામાં આવ્યું હોય તેવું ન ગણી શકાય, જેથી તે નિયમને અવગણવામાં આવ્યા પછી, તે ઉલ્લંઘનના સંદર્ભમાં કોઈ કાર્યવાહી

શરૂ કરી શકાતી નથી.તેમણે એવી શક્યતા સ્વીકારી હતી કે, જો નિયમ ૧૩૨એ અમલમાં હોય ત્યારે કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ હોત, તો તે કાર્યવાહી સક્ષમ રીતે ચાલુ રાખવામાં આવી હોત.એકવાર આ નિયમ સંપૂર્ણપણે બાકાત થઈ ગયા પછી, કાર્યવાહી દ્વારા કોઈ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી ન હતી, ભલે તે નિયમ અમલમાં હોય તે સમયગાળા દરમિયાન અગાઉ કરવામાં આવેલા ગુનાના સંદર્ભમાં હોય.અમે શ્રી સેનની રજૂઆત સાથે સંમત થવા માંગીએ છીએ કે ભારતના સંરક્ષણ (સુધારા) નિયમો, ૧૯૬૩ની કલમ ૨માં સમાવિષ્ટ ભાષા નિયમ અમલમાં હોય ત્યારે જ લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીને રક્ષણ આપી શકે છે, પરંતુ નવી કાર્યવાહીની શરૂઆતને ન્યાયી ઠેરવી શકતી નથી જે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી વસ્તુ નહીં હોય અથવા કરવામાં આવી ન હોય પરંતુ નિયમ અસ્તિત્વમાં ન આવ્યા પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નવો કાયદો હોય.

(ડી) કામચલાઉ કાયદાના સંદર્ભમાં પણ, ૨૬ કરાયેલા કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલા અધિકારો અને જવાબદારીઓ હકીકતમાં સમાપ્ત થતી નથી.ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ ત્યાં સુધી સાચવવામાં આવે છે જ્યાં સુધી તે સ્પષ્ટ રીતે નાબૂદ ન થાય અથવા સુધારા અધિનિયમ ખાસ કરીને તે અસરની જોગવાઈ ન કરે.

જ્યારે એક્સાઈઝેબલ ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન કરવામાં આવે ત્યારે એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારી તરત જ ઊભી થાય છે (રિલાયન્સ ઈ.પી., એ.આઈ.આર. ૧૯૫૬ એસ.સી. ૭૬ના ઈન્દિરા સોહનલાલ વિરુદ્ધ કસ્ટોડિયન પર મૂકવામાં આવે છે; જયંતીલાલ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, એ.આઈ.આર.

૧૯૭૧ એસ.સી. ૧૧૯૩; સંયુક્ત સચિવ, ભારત સંઘ વિરુદ્ધ
ખિદુ રામ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસ.સી. ૨૨૭૫; એમ. એસ.
શિવાનંદ વિરુદ્ધ કે. એસ. આર. ટી. કોર્પોરેશન, એ.આઈ.આર.
૧૯૮૦ એસ.સી. ૭૭; /ટી. કમિશનર, યુ. પી. વિરુદ્ધ મેસર્સ
શાહ ઇન્ડિયા એન્ડ સન્સ, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી.
૧૨૧૭; બંશીધર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯
એસ.સી. ૧૬૧૪).

(૨) નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ અથવા અવેજી નિયમ ૧૦ વૈધાનિક
નિયમો હતા અને તમામ હેતુઓ માટે કાયદા અથવા કાયદાનો
ભાગ હતા.(રિલાયન્સને ટી. બી. ઇબ્રાહિમ વિરુદ્ધ પ્રાદેશિક
પરિવહન સત્તામંડળ, તંજોર, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી.
૭૯; ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને ક્યુ. આર. વિ. બાબુ રામ ઉપખ્યા,
એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧ એસ.સી. ૭૫૧ પર ભાર આપવામાં આવ્યો
છે.)

૮. આપણે આ તબક્કે ઉદ્દેખ કરી શકીએ છીએ કે અરજદારના વિદ્વાન વકીલ
ઉપરાંત, વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે. એમ. મહેતા મધ્યસ્થી તરીકે હાજર થાય
છે.અરજદાર વતી, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે
નિયમોના નિયમ ૧૦ ને ૬/૦૮/૧૯૭૭ થી અસર સાથે બદલવામાં આવ્યો
હતો અને, કોઈ અન્યથા કલમ ન હોવાથી, જૂના નિયમ ૧૦ હેઠળ શરૂ કરવામાં
આવેલી કાર્યવાહીનો અંત આવશે અને તેથી) અગાઉના નિયમ ૧૦ હેઠળ અથવા
નિયમ ૧૦એ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસોના આધારે
સંબંધિત અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ચુકાદાના આદેશોને અસમર્થ અને

ગેરકાયદેસર ગણાવવામાં આવ્યા હતા.આ દલીલને સાબિત કરવા માટે વિજ્ઞાન વકીલે અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસોમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો.આની સામે, ભારત સંઘના વિજ્ઞાન પરિષ્ઠ સ્થાયી વકીલ શ્રી એચ. એમ. મહેતાએ બે ગણી રજૂઆતો કરી હતી. નવા નિયમ ૧૦ દ્વારા સમગ્ર નિયમો ૧૦ અને ૧૦એની અવેજી અમલમાં છે અને તે નિયમ ૧૦ અને ૧૦એની વિવિધ કલમોમાં કરવામાં આવેલ એક સુધારો છે. ૧૯૭૭ ની સૂચના દ્વારા કરવામાં આવેલ અવેજી સંબંધિત કલમોમાં ચોક્કસ શબ્દો અને શબ્દસમૂહોને બદલીને પણ અસરકારક રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાયું હોત. તેથી, 'અવેજી' શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનો અર્થ એ નથી કે જૂના નિયમો રદ કરવામાં આવે અને તેમના સ્થાને નવા નિયમો બનાવવામાં આવે.તદનુસાર, તારીખની ૮/૦૮/૧૯૭૭ સુધારેલી સૂચનામાં વપરાયેલ 'અવેજી' શબ્દ દ્વારા જણાવવા માંગવામાં આવેલી પરિસ્થિતિ-તે રદ કરવા અથવા તેને બાકાત રાખવા સમાન નથી.શ્રી મહેતાની રજૂઆતમાં, નિયમો ૧૦ અથવા ૧૦એ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનાઓ નવા નિયમો ૧૦ અને ૧૧ દ્વારા આ નિયમોને બદલવાના કારણે સમાપ્ત થતી નથી અથવા ઘટતી નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે નવા નિયમો નોંધપાત્ર રીતે જૂના નિયમોનું સાતત્ય છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે, જો હાથ પરનો કેસ રદ કરવાનો કેસ હોય, તો પણ જ્યાં સુધી સુધારેલી જોગવાઈઓ દ્વારા વિપરીત ઈરાદો પ્રગટ ન થાય ત્યાં સુધી રદ કર્યા પછી પણ રદ કરતા પહેલા પેટીઓને ઉપાર્જિત અધિકારો ઉપલબ્ધ રહે છે અને તેથી, સામાન્ય કલમ

અધિનિયમની કલમ ૬ નો ઉપયોગ કરવો જરૂરી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મધ્યસ્થ સુધારાઓ દ્વારા સ્ફટિકીકૃત અધિકારો અને જવાબદારીઓ અવિરતપણે ચાલુ રહે છે.

૯. આ તબક્કે કાયદાની કેટલીક જોગવાઈઓ તેમજ નિયમોની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે. અધિનિયમની કલમ ૩ એવી જોગવાઈ કરે છે કે એક્સાઈઝની ફરજો નિયત કરવામાં આવે તે રીતે વસૂલવામાં આવશે અને એકત્રિત કરવામાં આવશે. આ અધિનિયમની કલમ ૪ એક્સાઈઝ ડ્યુટી વસૂલવાના હેતુઓ માટે એક્સાઈઝેબલ માલના મૂલ્યાંકન સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૬ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની અનુસૂચિમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ ચોક્કસ માલના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન માટે લાઈસન્સ મેળવવાની જોગવાઈ કરે છે. અધિનિયમની કલમ ૭ લાઈસન્સના નિયમો અને શરતો માટે જોગવાઈ કરે છે જે કેન્દ્રીય આબકારી સત્તા અધિનિયમની કલમ ૬ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો હેઠળ જારી કરશે. અધિનિયમની કલમ ૩૭(૧) કેન્દ્ર સરકારને કાયદાનો હેતુ અમલમાં મૂકવા માટે નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૩૭ની પેટા-કલમ (૨) અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એક્સાઈઝેબલ માલના પરિવહન માટે અથવા એક્સાઈઝેબલ માલને દૂર કરવા માટે અથવા ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદનનું નિયમન કરવા માટે, અથવા ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદનની કોઈપણ પ્રક્રિયા, મીઠાનો કબજો, સંગ્રહ અને વેચાણ અને આવી અન્ય વસ્તુઓની આકારણી અને વસૂલાત માટે સામાન્ય કિંમતની સમકક્ષ નક્કી કરવા માટે

નિયમો બનાવવાની જોગવાઈ કરે છે.અધિનિયમની કલમ ૩૭ની પેટા કલમ (૩) એ કાયદા હેઠળ અન્ય કોઈ દંડની જોગવાઈ ન હોય તેવા કિસ્સાઓમાં દંડની જોગવાઈ કરવા માટે નિયમ બનાવતી સત્તાને પણ સત્તા આપે છે. અધિનિયમની કલમ ૩૭ની પેટા-કલમ (૫) તેમાં જણાવ્યા મુજબ દંડ લાદવાની જોગવાઈ કરવા માટે નિયમો બનાવવાની પણ જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૩૮ હેઠળ આ અધિનિયમ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા તમામ નિયમો અને જાહેરાતો સત્તાવાર રાજપત્રમાં પ્રકાશિત કરવાની છે. આ કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલ દરેક નિયમ સંસદના દરેક ગૃહ સમક્ષ મૂકવો જરૂરી છે.આથી, કેન્દ્રીય આબકારી નિયમો, ૧૯૪૪ અધિનિયમની કલમ ૩, ૬ અને ૩૭ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ઘડવામાં આવ્યા છે. ઉપરોક્ત હેતુઓને અમલમાં મૂકવા માટે, નિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે જે અન્ય બાબતોની સાથે સાથે આબકારી જકાતની આકારણી અને વસૂલાત અને આબકારી જકાતની વસૂલાતની રીત, તેનું રિફંડ, એક્સાઈઝેબલ માલ દૂર કરવાની પ્રક્રિયા, લાઈસન્સ અને સંબંધિત અધિકારીની સત્તા માટે જોગવાઈ કરે છે.આ નિયમો કાયદાનો અભિન્ન ભાગ છે અને કાયદો અને નિયમો કાયમી પ્રકૃતિના છે.

૧૦. હાલની અરજીમાં, અમે એવા નિયમો સાથે સંબંધિત છીએ જે એક્સાઈઝ ડ્યુટીની વસૂલાત માટેની પ્રક્રિયા સૂચવે છે જે વસૂલવામાં આવતી નથી અથવા ટૂંકા ગાળામાં વસૂલવામાં આવે છે અથવા ચૂકવવામાં આવતી નથી અથવા સંપૂર્ણ અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવતી નથી.નિયમો ૧૦,૧૦એ અને ૧૧

જેમ કે તેઓ ૬-૮-૧૯૭૭ તારીખની સૂચના નં. ૨૬૭ અમલમાં આવે તે પહેલાં તરત જ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૦. ફરજોની વસૂલાત અથવા ટૂંકા ગાળાના અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવેલા ચાર્જ:

(૧) જ્યારે કાર્યાલય તરફથી અજાણતા, ભૂલ, સાંઠગાંઠ અથવા ગેરવહીવટ દ્વારા અથવા માલિક તરફથી આવી ચીજવસ્તુઓના જથ્થા, વર્ણન અથવા મૂલ્ય વિશે ખોટા નિવેદન દ્વારા ફરજો અથવા ચાર્જ ટૂંકા ગાળામાં વસૂલવામાં આવે છે, અથવા જ્યારે આવી કોઈ ફરજ અથવા ચાર્જ, વસૂલ કર્યા પછી, આવા કોઈ કારણસર ચૂકવવામાં આવે છે, ત્યારે ભૂલથી યોગ્ય અધિકારી તે તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર ચૂકવી શકે છે કે જેના પર ફરજ અથવા ચાર્જ ચૂકવવામાં આવ્યો હતો અથવા માલિકના ખાતામાં સમાયોજિત કરવામાં આવ્યો હતો-વર્તમાન, જો કોઈ હોય, અથવા રિફંડ કરવાની તારીખથી, નોટિસ મોકલી શકે છે. જે વ્યક્તિ પાસેથી ફરજ અથવા ચાર્જમાં આવી ઉણપ છે અથવા વસૂલ કરી શકાય તેવી છે, તેણે કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના સહાયક કલેક્ટરને કારણ બતાવવું જરૂરી છે કે તેણે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કેમ ચૂકવવી જોઈએ નહીં.

(૨) કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના સહાયક કલેક્ટર, રજૂઆત પર વિચાર કર્યા પછી.જે વ્યક્તિને પેટા-નિયમ (I) હેઠળ નોટિસ આપવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ દ્વારા જો કોઈ હોય તો, તે વ્યક્તિ પાસેથી બાકી નીકળતી ફરજ અથવા શુલ્કની રકમ (નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કરતાં વધુ ન હોય) નક્કી કરશે અને તે પછી આવી વ્યક્તિએ એવી રકમ ચૂકવવાની તારીખથી દસ દિવસની અંદર અથવા કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના સહાયક કલેક્ટર કોઈ ચોક્કસ

કિસ્સામાં મંજૂરી આપે તેટલા વિસ્તૃત સમયગાળાની અંદર આમ નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવી પડશે.

૧૦એ.બાકી સરકારી લેણાં વસૂલવાની અવશેષ સત્તાઓ:

(૧) જ્યાં આ નિયમો કોઈ પણ ફરજ વસૂલવા માટે, અથવા ફરજમાં કોઈ ખામી માટે કોઈ ચોક્કસ બનાવતા નથી, જો ફરજ કોઈ કારણસર ટૂંકા ગાળાની હોય, અથવા અધિનિયમ અથવા આ નિયમો હેઠળ કેન્દ્ર સરકારને ચૂકવવાપાત્ર કોઈ અન્ય પ્રકારની રકમ હોય, તો યોગ્ય અધિકારી તે વ્યક્તિ પર નોટિસ મોકલી શકે છે જેની પાસેથી આવી ફરજ, ફરજમાં ઉણપ અથવા રકમ વસૂલ કરી શકાય છે, જેમાં તેને કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના સહાયક કલેક્ટરને કારણ બતાવવાની જરૂર છે કે તેણે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી રકમ કેમ ન ચૂકવવી જોઈએ.

(૨) કેન્દ્રીય એક્સાઈઝના સહાયક કલેક્ટર, પેટા-નિયમ (૧) હેઠળ જેની નોટિસ આપવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત, જો કોઈ હોય તો, તેના પર વિચાર કર્યા પછી, આવી વ્યક્તિ પાસેથી ફરજની રકમ, ફરજમાં ઉણપ અથવા બાકીની રકમ (નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કરતાં વધુ ન હોય) નક્કી કરશે અને તે પછી આવી વ્યક્તિએ એવી રકમ ચૂકવવાની તારીખથી દસ દિવસની અંદર અથવા કેન્દ્રીય એક્સાઈઝના સહાયક કલેક્ટર કોઈપણ ચોક્કસ કિસ્સામાં મંજૂરી આપે તે વિસ્તૃત સમયગાળાની અંદર આમ નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવી પડશે.

૧૧. કોઈ રિફંડ નહીં (જો ફરજો અથવા ચાર્જ ભૂલથી ચૂકવવામાં આવે, સિવાય કે ત્રણ મહિનાની અંદર દાવો કરવામાં આવે:નિયમ ૯ હેઠળ કલેક્ટર પાસે જાળવવામાં આવેલા ખાતા-પ્રવાહમાં ચૂકવવામાં આવેલી અથવા સમાયોજિત કરવામાં આવેલી કોઈ ફરજો અથવા શુલ્ક, અને જેની સંપૂર્ણ અથવા આંશિક ચુકવણી

જાહેરાત, ભૂલ અથવા ગેરરીતિ દ્વારા ચૂકવવામાં આવી હોવાના પરિણામે દાવો કરવામાં આવે છે, તે પરત કરવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે દાવેદાર તેની સહી હેઠળ આવા રિફંડ માટે અરજી કરે અને આવી ચૂકવણી અથવા ગોઠવણની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર તેને યોગ્ય અધિકારી સમક્ષ દાખલ કરે.

૧૧. ૬/૦૮/૧૯૭૭ પર ભારત સરકાર, નાણાં મંત્રાલય (મહેસૂલ વિભાગ) એ તેની સૂચના નં. ૨૬૭/૧૯૭૭ દ્વારા નિયમો ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧ ને નિયમ ૧૦ દ્વારા બદલ્યા જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૦. ફરજોની વસૂલાત કે જે લાદવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા સંપૂર્ણ અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી નથી:

(૧) જો કોઈ ફરજ વસૂલવામાં ન આવી હોય અથવા ચૂકવવામાં ન આવી હોય અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી હોય અથવા મૂલ્યાંકન કરાયેલ કોઈપણ ફરજની સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવામાં ન આવી હોય, તો યોગ્ય અધિકારી, સંબંધિત તારીખથી છ મહિનાની અંદર, જે ફરજ વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી, અથવા જેને ટૂંકા ગાળામાં ચૂકવવામાં આવી છે, અથવા જેને ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે તે ફરજ સાથે જવાબદાર વ્યક્તિને નોટિસ આપી શકે છે. અથવા જેની સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવામાં આવી નથી, તેને નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કેમ ન ચૂકવવી જોઈએ તેનું કારણ બતાવવાની જરૂર છે: પૂરી પાડવામાં આવેલ કે:

(એ) આવી વ્યક્તિ અથવા તેના એજન્ટ દ્વારા છેતરપિંડી, સાંઠગાંઠ અથવા કોઈ જાણીજોઈને ખોટું નિવેદન અથવા હકીકતોને દબાવવાના કારણોસર કોઈ ફરજ વસૂલવામાં આવી હોય અથવા ચૂકવવામાં આવી હોય અથવા તેને ટૂંકમાં ચૂકવવામાં આવી હોય અથવા સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હોય; અથવા

(બી) જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અથવા તેના એજન્ટ, ફરજની ચૂકવણી ટાળવાના ઈરાદાથી આ નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને તેણે ફરજની સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરી નથી; અથવા

(સી) જો આવી વ્યક્તિ અથવા તેના એજન્ટ દ્વારા સાંઠગાંઠના કારણે અથવા કોઈ જાણીજોઈને ખોટું નિવેદન આપીને અથવા તથ્યોને છુપાવીને કોઈ ફરજ ભૂલથી પરત કરવામાં આવી હોય, તો આ પેટા-કલમની જોગવાઈઓ ઉપર ઉદ્દેશિત કોઈપણ કેસમાં 'છ મહિના' શબ્દોને બદલે 'પાંચ વર્ષ' શબ્દોને બદલવામાં આવ્યા હોય તેમ અસર કરશે.

સમજૂતી:— જ્યાં અદાલતના આદેશ દ્વારા નોટિસની સેવા પર સ્ટે મૂકવામાં આવે છે, ત્યાં આવા સ્ટેનો સમયગાળો છ મહિના અથવા પાંચ વર્ષના સમયગાળાની ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે.

(૨) કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના સહાયક કલેક્ટરે, પેટા-નિયમ (૧) હેઠળ જે વ્યક્તિને નોટિસ આપવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત, જો કોઈ હોય તો, તેના પર વિચાર કર્યા પછી, આવી વ્યક્તિ પાસેથી બાકી નીકળતી ફરજની રકમ (નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કરતાં વધુ ન હોય) નક્કી કરશે અને તે પછી આવી વ્યક્તિએ આ રીતે નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવી પડશે.

(૩) આ નિયમના હેતુઓ માટે:

(૧) 'રિફંડ' માં નિયમો ૧૨ અને ૧૨એમાં ઉલ્લેખિત છૂટનો સમાવેશ થાય છે;

(૨) 'સંબંધિત તારીખ' નો અર્થ છે –

(એ) જે માલ પર કર લાદવામાં આવ્યો નથી અથવા તેની ચૂકવણી કરવામાં આવી નથી અથવા જેના પર કર ટૂંકા ગાળામાં વસૂલવામાં આવ્યો છે અથવા સંપૂર્ણ ચૂકવવામાં આવ્યો નથી, તે કિસ્સામાં આ નિયમો હેઠળ જે તારીખે કર ચૂકવવાની જરૂર હતી તે તારીખ:

(બી) આ નિયમો હેઠળ જે કરવેરાના દરનું મૂલ્ય કામચલાઉ રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું હોય તે એક્સાઇઝેબલ માલના કિસ્સામાં, જે તારીખે મૂલ્ય અથવા કરવેરાના દરના અંતિમ નિર્ધારણ પછી ડ્યુટી એડજસ્ટ કરવામાં આવે છે, જે કેસ હોઈ શકે છે;

(સી) એક્સાઇઝેબલ માલના કિસ્સામાં કે જેના પર ડ્યુટી ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે, તે રિફંડની તારીખ.

૧૨. અધિનિયમ નં. ૨૫/૧૯૭૮ દ્વારા 'કસ્ટમ્સ, સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એન્ડ સોલ્ટ એન્ડ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૭૮' નામનો કાયદો સંસદ દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. સુધારા અધિનિયમની કલમ ૨૧ નવી કલમ ૧૧એ, ૧૧બી અને ૧૧સી દાખલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે, જે અન્ય બાબતોની સાથે-સાથે ન વસૂલવામાં

આવેલી અથવા ચૂકવવામાં ન આવેલી અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની ચૂકવણી અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવેલી ફરજોની વસૂલાત સાથે સંબંધિત છે.

૧૪. ભારત સરકારે તેની અધિસૂચના નં. ૧૭૬/૮૦-સી.ઇ. તારીખ ૧૨-૧૧-૧૯૮૦ દ્વારા ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ ને ઉપરોક્ત અધિનિયમ નં. ૨૫/૧૯૭૮ ના અમલમાં આવવાની તારીખ તરીકે નિયુક્ત કરી છે.ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૧એ નીચે મુજબ છે.

"૧૧એ. (૧) જ્યારે કોઈ આબકારી જકાત વસૂલવામાં ન આવી હોય અથવા ચૂકવવામાં ન આવી હોય અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની ચૂકવણી કરવામાં આવી હોય અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી સંબંધિત તારીખથી છ મહિનાની અંદર, જે ફરજ વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા જે ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની ચૂકવણી કરવામાં આવી છે અથવા જેને રિફંડ ભૂલથી કરવામાં આવી છે, તેને નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કેમ ન ચૂકવવી જોઈએ તેનું કારણ બતાવવા માટે જરૂરી નોટિસ આપી શકે છે:પરંતુ જો કોઈ આબકારી જકાત વસૂલવામાં ન આવી હોય અથવા ચૂકવવામાં ન આવી હોય અથવા છેતરપિંડી, સાંઠગાંઠ અથવા કોઈ જાણીજોઈને ખોટું નિવેદન અથવા તથ્યોને દબાવવા અથવા ફરજની ચુકવણી ટાળવાના ઇરાદાથી અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરવાના કારણે ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા ભૂલથી પરત

કરવામાં આવી હોય, તો આવી વ્યક્તિ અથવા તેના એજન્ટ દ્વારા આ પેટા-કલમની જોગવાઈઓ અસરકારક રહેશે, જાણે કે 'છ મહિના' શબ્દોના સ્થાને 'પાંચ વર્ષ' શબ્દો મૂકવામાં આવ્યા હોય.

સમજૂતી:— જ્યાં અદાલતના આદેશ દ્વારા નોટિસની સેવા પર સ્ટે મૂકવામાં આવે છે, ત્યાં આવા સ્ટેનો સમયગાળો ઉપરોક્ત છ મહિના કે પાંચ વર્ષના સમયગાળાની ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે.

(૨) કેન્દ્રીય એક્સાઈઝના સહાયક કલેક્ટરે, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જેની નોટિસ આપવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત, જો કોઈ હોય તો, તેના પર વિચાર કર્યા પછી, આવી વ્યક્તિ પાસેથી બાકીની એક્સાઈઝની રકમ (નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કરતાં વધુ ન હોય) નક્કી કરશે અને તે પછી આવી વ્યક્તિએ આ રીતે નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવી પડશે.

(૩) આ કલમના હેતુઓ માટે –

('રિફંડ' માં ભારતમાંથી નિકાસ થતી એક્સાઈઝેબલ ચીજવસ્તુઓ પર અથવા ભારતમાંથી નિકાસ થતી ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી એક્સાઈઝેબલ સામગ્રી પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીમાં છૂટનો સમાવેશ થાય છે.

(૨) 'સંબંધિત તારીખ' નો અર્થ છે –

(એ) એક્સાઈઝેબલ માલના કિસ્સામાં કે જેના પર ડ્યુટી વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા શોર્ટ-લેવી અથવા શોર્ટ-પેઈડ કરવામાં આવી છે –

(એ) જ્યાં આ અધિનિયમ હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ, જે મહિના દરમિયાન હટાવાયેલા કરવેરાપાત્ર માલ પર ચૂકવવામાં આવેલી ફરજની વિગતો દર્શાવતું માસિક

વળતર, ઉત્પાદક અથવા ઉત્પાદક અથવા વેરહાઉસના લાયસન્સધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે, તે તારીખ કે જેના પર આવું વળતર દાખલ કરવામાં આવે છે;

(બી) જ્યાં ઉપરોક્ત કોઈ માસિક રીટર્ન દાખલ કરવામાં આવતું નથી, તે છેલ્લી તારીખ કે જેના પર ઉપરોક્ત નિયમો હેઠળ આવી રીટર્ન દાખલ કરવાની છે;

(સી) અન્ય કોઈ પણ કિસ્સામાં, આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ જે તારીખે ફરજ ચૂકવવાની છે તે તારીખ:

(બી) આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ એક્સાઈઝ ડ્યુટીનું કામચલાઉ મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે તેવા કિસ્સામાં, તેના અંતિમ મૂલ્યાંકન પછી ડ્યુટીમાં ગોઠવણની તારીખ;

(સી) એક્સાઈઝેબલ માલના કિસ્સામાં કે જેના પર એક્સાઈઝની ડ્યુટી ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે, તે રિફંડની તારીખ.

૧૫. અહીં એ નોંધવું જોઈએ કે તે જ દિવસે, એટલે કે ૧૭-૧૧-૧૯૮૦ પર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ ની રજૂઆત, નિયમ ૧૦ જે અસ્તિત્વમાં હતો તે ભારત સરકારની સૂચના 'નં. ૧૭૭/૮૦-સી.એ.-તારીખ ૧૨-૧૧-૧૯૮૦ દ્વારા અવગણવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત જાહેરનામાની કલમ ૨ જે આપણા હેતુ માટે સુસંગત છે તે નીચે મુજબ છે:

"૨. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪ (ત્યારબાદ ઉપરોક્ત નિયમો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) નિયમો ૧૦,૧૧ અને ૧૭૩-૦ ને બાકાત રાખવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત નિયમ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે:

(૧) નિયમો ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧એ ને નિયમ ૧૦ દ્વારા બદલીને ૬/૦૮/૧૯૭૭ ની સૂચના દ્વારા, વિધિમંડળ તરફથી ફરજો અથવા ટૂંકા ગાળાના અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવેલા શુલ્કની વસૂલાત કરવાની સત્તાની સત્તાને છીનવી લેવાનો કોઈ ઇરાદો નહોતો. નિયમ ૧૦ દ્વારા નિયમો ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧ ને બદલીને, ટૂંકા ગાળાની અથવા ન ચૂકવાયેલી અથવા સંપૂર્ણ અથવા ભૂલથી રિફંડ ન ચૂકવવામાં આવેલી ફરજો વસૂલવાની સત્તામંડળની સત્તાના સંદર્ભમાં કોઈ ભૌતિક ફેરફાર થતો નથી. આ જ સત્તા શબ્દોમાં કેટલાક સુધારા સાથે ચાલુ રહે છે. એકમાત્ર ભૌતિક ફેરફાર સમય-મર્યાદાના સંદર્ભમાં છે. અવેજી નિયમ ૧૦ અને ૧૧ હેઠળ, નિર્ધારિત સમય મર્યાદા ત્રણ મહિના છે જ્યારે નિયમ ૧૦ (૧) છ મહિનાનો સમયગાળો પ્રદાન કરે છે અને તે નિયમની જોગવાઈ એવા કિસ્સાઓમાં પાંચ વર્ષનો સમયગાળો પ્રદાન કરે છે કે જ્યાં છેતરપિંડી, સાંઠગાંઠ, કોઈપણ ઇરાદાપૂર્વકના ખોટા નિવેદન અથવા તથ્યોને દબાવવાના કારણોસર ડ્યુટી ટૂંકા ગાળામાં ચૂકવવામાં આવી હોય અથવા સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હોય.

(૨) ફરીથી ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ નિયમ ૧૦ ને અવગણવામાં આવ્યો હતો અને તે જ દિવસે અધિનિયમ નં. ૨૫/૧૯૭૮ દ્વારા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝિસ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ માં કલમ ૧૧એ ઉમેરવામાં આવી હતી. અધિનિયમની કલમ ૧૧એ લગભગ નિયમ ૧૦ જેવી જ છે. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સમય-મર્યાદામાં ફેરફાર અને કેટલાક અન્ય ફેરફારો કે જે આબકારી જકાતની વસૂલાત માટે સત્તામંડળની સત્તા પર કોઈ સામગ્રી અસર કરતી નથી તે સિવાય,

ટૂંકા ગાળાની અથવા સંપૂર્ણ અથવા ભૂલથી પરત ન કરાયેલી ફરજો વસૂલવાની કસ્ટમ્સ વિભાગની સત્તા યથાવત્ રહે છે.

(૩) કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાનો અધિકાર યોગ્ય અધિકારી પાસે રહે છે; કોઈ રકમ વસૂલવાની છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનો અધિકાર અને જો એમ હોય તો, રકમની માત્રા અને આકારણીનો અધિકાર, સમગ્ર સમય દરમિયાન સહાયક કલેક્ટર પાસે રહે છે.

૧૬. અધિનિયમની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અને તે હેઠળ બનાવેલા નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે અમે અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ૧૯૮૫ (૨૧) ઇ.એલ.ટી. રજ ના કિસ્સામાં નિર્ધારિત ગુણોત્તરને ધ્યાનમાં લઈશું.તે કિસ્સામાં, આ અદાલતની ખંડપીઠે (કોરમ:એન. એચ. ભટ્ટ અને જે. પી. દેસાઈ, જે. જે.) એ જણાવ્યું હતું કે નિયમોના નિયમ ૧૦ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ ૧-૮-૧૯૭૮ પર જારી કરવામાં આવી હતી અને સહાયક કલેક્ટરે ૨૯-૬-૧૯૮૪ પર આદેશ પસાર કર્યો હતો.તે પહેલાં ૧૭-૮-૧૯૮૦ પર નિયમ ૧૦ અવગણવામાં આવ્યો છે.કોર્ટે મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન (પી) લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો અને નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

"જ્યારે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ ને અમલમાં મૂકી શકાતી નથી અને જ્યારે સૂચનામાં કોઈ અન્યથા કલમ નથી કે જેના દ્વારા નિયમ ૧૦ ને અવગણવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તે સ્પષ્ટ છે કે નિયમ ૧૦ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત નોટિસના અનુસરણમાં કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી ન હતી."

ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આ અદાલતની ખંડપીઠે આધાર રાખ્યો છે (કોરમ:મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ૩૬ ઇ.એલ.ટી. ૫૬૩ ના કેસમાં ન્યાયમૂર્તિ એસ. બી. મજમુદાર અને ન્યાયમૂર્તિ આઈ. સી. ભટ્ટ).કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે નિયમ ૧૦ અથવા નિયમ ૧૦એ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસ પર કાયદેસર રીતે વધુ કાર્યવાહી થઈ શકી ન હોત અને તે તારીખે નવા નિયમ ૧૦ને જ નિયમોમાંથી બાકાત કરવામાં આવ્યા પછી કાયદેસર રીતે ચુકાદો આપી શકાયો ન હોત, તેમ છતાં તે તારીખથી કાયદામાં કલમ ૧૧એ ઉમેરવામાં આવી હતી. કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે અન્યથાની કોઈ કલમ નથી. તેથી, નિયમ ૧૦ હેઠળ બાકી રહેલી કાર્યવાહી આપમેળે ૧૭-૧૧-૧૯૮૦ થી સમાપ્ત થઈ જશે.ત્યાં પણ કોર્ટે મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ નિયમોને બાકાત રાખવાના કેસમાં લાગુ થઈ શકતી નથી અને નિયમ ૧૦ અથવા ૧૦એના સંદર્ભમાં કોઈ અન્યથા કલમ ન હોવાથી, સત્તાવાળાઓ ૬-૮-૧૯૭૭ પહેલા નિયમ ૧૦ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસ પર ચુકાદો આપવા માટે સક્ષમ ન હતા.કોર્ટની સંબંધિત ચર્ચા નીચે મુજબ છે:

"ઉપરોક્ત દલીલના સમર્થનમાં અરજદારો માટેના વિદ્વાન વકીલે અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, ૧૯૮૫ (૨૧) ઇએલટી ૨૪ (ગુજરાત) ના કેસમાં આ અદાલતની ખંડપીઠે આપેલા નિર્ણય પર પણ ભારે આધાર રાખ્યો હતો. તે કિસ્સામાં

(તત્કાલીન) મુખ્ય ન્યાયાધીશ ભદ્ર અને ન્યાયમૂર્તિ જે. પી. દેસાઈની બનેલી ખંડપીઠે એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૯૪ (ઉપરોક્ત) માં સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેંચના નિર્ણય પર આધાર રાખીને જણાવ્યું હતું કે જ્યારે કેન્દ્રીય આબકારી નિયમોના નિયમ ૧૦ ને પહેલેથી જ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે અન્યથા કલમનો સમાવેશ કર્યા વિના અવગણવામાં આવ્યો હતો, અને જ્યારે કેન્દ્રીય આબકારી અધિનિયમની કલમ ૧૧એ કોઈ કલ્પના ઊભી કરી ન હતી અને જ્યારે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ પણ લાગુ પડતી ન હતી, ત્યારે જૂના નિયમ ૧૦ હેઠળ બાકી રહેલી તમામ અદાલતી કાર્યવાહી અસમર્થ બની ગઈ હતી અને આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચના ઉપરોક્ત ચુકાદાએ અરજદારોની આ દલીલને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે, જોકે, પ્રતિવાદીઓ માટે સ્થાયી વકીલ શ્રીમતી મહેતાએ કોલ્હાપુર કેન સુગર વર્ક્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, ૧૯૮૬ (૨૪) ઇ.એલ.ટી. ૨૦૫ (દિલ્હી) ના કેસમાં દિલ્હી હાઈકોર્ટના નિર્ણયને અમારા વિચારણા માટે રજૂ કરીને પરિસ્થિતિને બચાવવા માટે એક બહાદુર પ્રયાસ કર્યો હતો, જેમાં ન્યાયમૂર્તિ યોગેશ્વર દયાલ અને ન્યાયમૂર્તિ એસ. રંગનાથન ની બનેલી તેની ડિવિઝન બેન્ચે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ કલમ જેવી જ છે. ઇંગ્લેન્ડના અર્થઘટન અધિનિયમ, જે જોગવાઈ કરે છે કે રદબાતલ, જ્યાં સુધી વિપરીત ઇરાદો ન દેખાય ત્યાં સુધી રદબાતલ અધિનિયમની અગાઉની કામગીરીને અસર કરતું નથી જાણે કે રદબાતલ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય અને તેથી, કોઈ પણ વ્યાપક દરખાસ્ત તરીકે સબસ્ક્રાઈબ કરી શકતું નથી કે જ્યારે નવા કાયદા દ્વારા અનુસરવામાં આવતા કાયદાને રદ કરવામાં આવે ત્યારે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ ને નકારી કાઢવામાં આવે છે. આવા કિસ્સાઓમાં પણ કલમ ૬ લાગુ પડશે, સિવાય કે નવો કાયદો આ કલમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત અથવા તેની વિરુદ્ધ ઇરાદો પ્રગટ કરે, આવી અસંગતતા નવા કાયદાની તમામ

જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લઈને નક્કી કરવી પડશે. તે કિસ્સામાં દિલ્હી હાઈકોર્ટ સમક્ષ નવા નિયમ ૧૦ ને ૬/૦૮/૧૯૭૭ પરના અગાઉના નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ માટે બદલવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન એ હતો કે જૂના નિયમ ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી, જેને બાકાત રાખવામાં આવી હતી, તે ૬-૮-૧૯૭૭ થી અમલમાં આવતા નવા નિયમ ૧૦ના કાયદા પછી ટકી રહેશે કે કેમ. આ પ્રશ્નનો હકારાત્મક જવાબ આપતા દિલ્હી હાઈકોર્ટે જણાવ્યું હતું કે નવો નિયમ ૧૦ તેમના અવેજી પહેલા જૂના નિયમોથી અલગ કોઈ હેતુ દર્શાવતો નથી. નવા નિયમ ૧૦માં અમુક પ્રકારની વસૂલાત માટે મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવામાં આવ્યો છે અને તેથી દિલ્હી હાઈકોર્ટને ધ્યાનમાં રાખીને સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ લાગુ થશે. તેથી અન્યથા કલમની માત્ર ગેરહાજરી જ ભૌતિક ન હતી. શ્રીમતી મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે દિલ્હી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ નિર્ણયો પર દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે જૂની જોગવાઈઓને લગભગ સમાન નવી જોગવાઈઓ દ્વારા બદલવામાં આવે છે, ત્યારે આ રીતે રદ કરવામાં આવેલી અથવા અવગણવામાં આવેલી જૂની જોગવાઈઓ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી અગાઉની કાર્યવાહી ટકી રહેશે. શ્રીમતી મહેતા દ્વારા રજૂ કરાયેલી ઉપરોક્ત દલીલને બે સ્પષ્ટ કારણોસર સ્વીકારી શકાતી નથી. પ્રથમ, દિલ્હી હાઈકોર્ટના નિર્ણયની સરખામણીમાં, અમને આ હાઈકોર્ટનો સીધો નિર્ણય મળ્યો છે જે અમારા માટે બંધનકર્તા છે. બીજું, દિલ્હી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે સુપ્રીમ કોર્ટના અમુક નિર્ણયો પર આધાર રાખીને જનરલ ક્લોઝ એક્ટની કલમ ૬ લાગુ કરી હતી, પરંતુ સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેંચ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૯૪ (સુપ્રા) ના નિર્ણયને જોવાની તક મળી ન હતી. તે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ પરનો સીધો નિર્ણય છે. પરિણામે દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા અભિપ્રાયને સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણય દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે નકારી

કાઢવામાં આવ્યો છે, શ્રીમતી મહેતાએ ૧૯૮૫ (૨૧) ઇ.એલ.ટી. ૨૪ (ગુજરાત) માં આ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને પુનર્વિચારણા માટે કુલ બેન્ચમાં મોકલવા માટે અમને સમજાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટે પોતે જ ડિવિઝન બેન્ચના ઉપરોક્ત નિર્ણય સામે વિશેષ રજા આપી છે અને આ મામલો સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ છે.તે અહીં કે ત્યાં નથી. જ્યાં સુધી આપણે તેની સાથે પ્રથમ દૃષ્ટિએ અસંમત મોટી બેન્ચને સંદર્ભિત કરવા માટે સમજાવવામાં ન આવીએ ત્યાં સુધી આપણે સામાન્ય રીતે આ અદાલતની અન્ય ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયના ગુણોત્તરથી સીધા જ આ મુદ્દા પર બંધાયેલા હોઈએ છીએ.શ્રીમતી મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત કેસનો નિર્ણય કરનારી ડિવિઝન બેન્ચે સુપ્રીમ કોર્ટ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૯૪ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયના મર્યાદિત અવકાશની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે કિસ્સામાં મર્યાદિત પ્રશ્ન એ છે કે શું ડિક્રેન્સ ઓફ ઇન્ડિયા રૂલ્સના નિયમ ૧૩૨એ ને બાકાત રાખ્યા પછી, સંબંધિત સમય દરમિયાન ઉપરોક્ત બાકાત રાખેલા નિયમના કોઈપણ કથિત ઉલ્લંઘન માટે પછીથી ફરિયાદ દાખલ કરી શકાય છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તે કિસ્સામાં નિયમ ૧૩૨એને એક અલગ નામ હેઠળ એક સાથે ફરીથી લાગુ કરવામાં આવ્યો ન હતો.સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે નિયમને અવગણવામાં આવ્યા પછી, નિયમના કથિત ઉલ્લંઘન માટે ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે કોઈ પ્રસંગ ઊભો થશે નહીં અને તે કિસ્સામાં અન્યથા કલમમાં ફક્ત તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી અથવા કરવામાં આવેલી વસ્તુઓને બાકાત રાખવામાં આવી છે અને તેથી તેમાં ભવિષ્યમાં ફરિયાદ દાખલ કરવાનો સમાવેશ થઈ શકશે નહીં.શ્રીમતી મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસમાં આવી સ્થિતિ નથી.અહીં નિયમ ૧૦ ને કલમ ૧૧ એ દ્વારા વૈધાનિક સ્વરૂપમાં ફરીથી ઘડવામાં આવ્યો છે જે સમાન સામગ્રીમાં છે.તે જ દિવસે આ નિયમને અવગણવામાં આવ્યો હતો. આ કાયદામાં કલમ ૧૧એ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

અલબત્ત, શ્રીમતી મહેતાએ વાજબી રીતે જણાવ્યું હતું કે સુધારાના નિયમની સૂચનામાં કોઈ સ્પષ્ટ અન્યથા કલમ નથી પરંતુ તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ અંતર્ગત સામાન્ય સિદ્ધાંતોને આવા કિસ્સાઓમાં સેવામાં અસરકારક રીતે દબાવવામાં આવી શકે છે. અને જોગવાઈને અવગણવા અને તેને રદ કરવા વચ્ચે એવો કોઈ તફાવત નથી, જો વર્તમાન વિધાનસભા દ્વારા જોગવાઈને અવગણવામાં આવે તો તે એક અવગણના હોઈ શકે છે અને તેથી સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ માં તે કલમમાં ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દસમૂહ 'રદ' માં 'અવગણના' નો સમાવેશ થઈ શકે છે. રદ કરવામાં બાકાતનો સમાવેશ થશે. શ્રીમતી મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ તમામ પાસાઓ આ અદાલતની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા નથી જેણે અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસનો નિર્ણય લીધો હતો અને તેથી આ બાબતને મોટી બેન્ચમાં મોકલી શકાય છે. આ દલીલ સાથે સહમત થવું એ સરળ કારણોસર શક્ય નથી કે મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કિસ્સામાં જનરલ કલોઝ એક્ટની કલમ ૬નું અર્થઘટન કરતી વખતે સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે જનરલ કલોઝ એક્ટની કલમ ૬ ભૂલોના કેસો પર લાગુ થઈ શકતી નથી અને નિયમોની ભૂલોને પણ લાગુ પડશે નહીં. જેમ કે અમે નિયમ ૧૦ની અવગણના સાથે સીધા જ ચિંતિત છીએ. સામાન્ય કલમો અધિનિયમની કલમ ૬ની લાગુ થવા અંગે સુપ્રીમ કોર્ટનો ઉપરોક્ત નિર્ણય સામાવાળા સામે સ્પષ્ટ રીતે આકર્ષિત થાય છે અને એકવાર તે નિર્ણય આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સમાન તથ્યો પર લાગુ કરવામાં આવે, તો આ બાબતને મોટી બેન્ચમાં મોકલીને કોઈ ઉપયોગી હેતુ પૂરો કરી શકાતો નથી. રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ પર પુનર્વિચારણા થઈ શકે છે. તે સંજોગોમાં પણ, સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચ જો મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશનના કેસના નિર્ણય પર પુનર્વિચાર કરવાનું વલણ ધરાવે છે, તો તે ત્યાં સુધી આમ કરી શકશે નહીં જ્યાં સુધી સાત વિદ્વાન ન્યાયાધીશો અથવા વધુની વધુ મોટી બેન્ચને

સંદર્ભ આપવામાં ન આવે. પ્રતિવાદીઓના માર્ગમાં આ તમામ કઠોરતા સાથે, અમે આ પ્રશ્નને આ હાઈકોર્ટની મોટી બેન્ચમાં મોકલીને કોઈ ઉપયોગી હેતુ પૂરો કરી શકતા નથી. બીજી તરફ અમારો મત છે કે સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયને પગલે આ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયમાં કોઈ ભૂલ પ્રતિબિંબિત થતી નથી અને આદર સાથે, તેના દ્વારા લેવામાં આવેલો મત અવિશ્વસનીય છે અને અમે આદરપૂર્વક તેની સાથે સંમત છીએ. પરિણામે, અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પ્રચાર કરાયેલ બીજી દલીલ સ્વીકારવી પડી છે.

૧૭. અમારા મતે, ઉપરોક્ત બે નિર્ણયો સંપૂર્ણપણે મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધારિત છે. ઊંડા આદર સાથે એ નોંધવું જોઈએ કે કોર્ટે મહત્વપૂર્ણ પાસાઓને ધ્યાનમાં લીધા નથી કે –

- (૧) ન તો કેન્દ્રીય એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ કે ન તો તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો કામચલાઉ છે કે મર્યાદિત સમયગાળા માટે છે.
- (૨) આબકારી જકાત માટે કરપાત્ર ઘટના એ અધિનિયમની કલમ ૩ માં જોગવાઈ મુજબ દેશની અંદર માલનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન છે. આબકારી જકાત વસૂલવાના સંદર્ભમાં, નિયમોને બદલીને અથવા દૂર કરીને કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવતો નથી. આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી યથાવત્ છે.

(૩) સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ નિયમો વૈધાનિક નિયમો છે.તે તમામ હેતુઓ માટે કાયદો છે અને તે કાયદાનો જ એક ભાગ છે.

(૪) કામચલાઉ કાયદા અથવા નિયમોના સંદર્ભમાં પણ, રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળ ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓને હકીકતમાં સમાપ્ત કરવામાં આવતી નથી.અધિકારો અને જવાબદારીઓ ત્યાં સુધી સાચવવામાં આવે છે જ્યાં સુધી તે સ્પષ્ટ રીતે નાબૂદ ન થાય અથવા સુધારાત્મક કાયદો ખાસ કરીને તે અસરની જોગવાઈ ન કરે.

(૫) રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળના અધિકારો અને જવાબદારીઓને કાયદા દ્વારા સમાપ્ત કરવામાં આવી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે કાયદાના અવેજી અથવા અવગણના અથવા સુધારાના સંદર્ભમાં પણ, તપાસની રેખા એ નહીં હોય કે નવો કાયદો રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળ જૂના અધિકારો અને જવાબદારીઓને સ્પષ્ટપણે જીવંત રાખે છે કે કેમ પરંતુ તે તેમને નાશ કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે છે કે કેમ.

બીજું, અભિગમની બીજી રેખા એ જોવા માટે હોઈ શકે છે કે નવો કાયદો અમલમાં કેટલો પૂર્વલક્ષી છે.

૧૮. પ્રથમ દરખાસ્ત કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ અને તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો કામચલાઉ નથી, તેના પર વધુ ચર્ચાની જરૂર નથી.

૧૯. અમારા મતે, જે ભૌતિક પાસાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવતું નથી તે એ છે કે આબકારી જકાત માટે કરપાત્ર ઘટના દેશની અંદર માલનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન છે. આ અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ, અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ભારતમાં ઉત્પાદિત અથવા ઉત્પાદિત થતી તમામ એક્સાઈઝેબલ ચીજવસ્તુઓ પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ની અનુસૂચિમાં નિર્ધારિત દરે એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવામાં આવશે. ૨૮/૦૨/૧૯૮૬ પહેલા, તે કાયદાની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્ધારિત દરો પર હતું. કલમ ૩ વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે તમામ એક્સાઈઝેબલ ચીજવસ્તુઓ પર એક્સાઈઝની ફરજો નિયત કરવામાં આવે તે રીતે વસૂલવામાં આવશે. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪, અન્ય બાબતોની સાથે એક્સાઈઝની વસૂલાત માટેની પ્રક્રિયા સૂચવે છે. નિયમોને બદલીને અથવા આબકારી જકાતની વસૂલાત માટેની પ્રક્રિયામાં સુધારો કરીને, તેનો અર્થ એ નથી કે આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી બંધ થઈ જાય છે અથવા તેનો નાશ થાય છે. મોટાભાગે જે પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઊભો થઈ શકે છે તે એ હશે કે શું સુધારેલી અથવા બિન-સુધારેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જરૂરી છે. પરંતુ એવું ન કહી શકાય કે નિયમ ૧૦ દ્વારા નિયમ ૧૦, ૧૦એ અને ૧૧ ને બદલીને અથવા નિયમ ૧૦ ને બાદ કરીને અથવા અધિનિયમની કલમ ૧૧એ નો સમાવેશ કરીને, ઉત્પાદક અથવા ઉત્પાદકને ઉત્પાદિત માલ માટે આબકારી જકાત ચૂકવવાની જરૂર રહેશે નહીં.

સંગ્રહની પદ્ધતિ ફરજના સારને અસર કરતી નથી પરંતુ માત્ર વહીવટી સુવિધા માટે સંગ્રહની મશીનરી સાથે સંબંધિત છે. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ બોમ્બે ટાયર ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ, ૧૯૮૩ ઇ.એલ.ટી. ૧૯૮૬ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે આર. સી. જેલ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૧૨૮૧ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે કરવેરાની ઘટનાઓને તેની વસૂલાત માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી મશીનરી સાથે ભેળસેળ ન કરવી જોઈએ. સંગ્રહના તબક્કાને ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પૂર્ણ થવા સાથે સમયાંતરે સમન્વયિત કરવાની જરૂર નથી. અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે આપણા દેશમાં વસૂલાતને બંધારણીય ખ્યાલનો દરજ્જો છે, ત્યારે વસૂલાતનો મુદ્દો ત્યાં સ્થિત છે જ્યાં કાયદો જાહેર કરે છે કે તે હશે.સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

"આ અદાલતને આર. સી. જેલ વિરુદ્ધ ભારત સંઘમાં સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો.૧૯૬૨ પૂરક.(૩) એસ.સી.આર. ૪૩૬.તે કિસ્સામાં, કેન્દ્ર) સરકારને વટહુકમ દ્વારા બ્રિટિશ ભારતમાં કોલસાની ખાણોમાંથી મોકલવામાં આવેલા કોલસાના કોક અને કોક પર ચોક્કસ દરે આબકારી જકાત વસૂલવા અને વસૂલવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવી હતી.વટહુકમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમ ૩ એ સરકારને કોલસા અને કોક પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવાની સત્તા આપી હતી જ્યારે આવા કોલસા અને કોકને કોક પ્લાન્ટની કોલસા ખાણોમાંથી રેલ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે, અને આ ડ્યુટી રેલવે વહીવટીતંત્ર દ્વારા માલવાહક અથવા માલ મેળવનાર પાસેથી નૂર પર સરચાર્જ દ્વારા વસૂલવામાં આવતી હતી.આકારણી કરનાર દ્વારા એવી દલીલ

કરવામાં આવી હતી કે કોલસાના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન સાથે કોઈ લેવાદેવા ન ધરાવતા માલ મેળવનાર પર કાયદેસર રીતે આબકારી જકાત વસૂલ કરી શકાતી નથી.કોર્ટે ટિપ્પણી કરી:'આ દલીલ કરવેરાની ઘટનાઓને તેની વસૂલાત માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી મશીનરી સાથે ગૂંચવે છે અને સંદર્ભ ફરીથી કરવામાં આવ્યો હતો:મધ્ય પ્રાંતો અને બેરાર કાયદો, નં. ૧૪/૧૯૩૮ (સુપ્રા).મદ્રાસ પ્રાંત વિ. બોક્કુ પાઈદત્રા એન્ડ સન્સ (સુપ્રા) અને ગવર્નર-જનરલ ઈન કાઉન્સિલ વિ. મદ્રાસ પ્રાંત (સુપ્રા).

આ અદાલતે પછી કાયદાનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે આપ્યો:

"આબકારી જકાત મુખ્યત્વે દેશની અંદર ઉત્પાદિત અથવા ઉત્પાદિત માલના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન પરની જકાત છે.તે એક પરોક્ષ ફરજ છે જે ઉત્પાદક અથવા ઉત્પાદક અંતિમ ગ્રાહક પર મૂકે છે, એટલે કે, તેની અંતિમ અસર હંમેશા ગ્રાહક પર રહેશે.તેથી, હંમેશા કરવેરા અધિકારીની કાયદાકીય ક્ષમતાને આધિન, ઉપરોક્ત કર અનુકૂળ તબક્કે વસૂલ કરી શકાય છે, જ્યાં સુધી છેતરપિંડીનું સ્વરૂપ, એટલે કે તે ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન પરની ફરજ છે, તે ખોવાઈ ન જાય.સંગ્રહની પદ્ધતિ ફરજના સારને અસર કરતી નથી, પરંતુ માત્ર વહીવટી સુવિધા માટે સંગ્રહની મશીનરી સાથે સંબંધિત છે.અન્ય કિસ્સાઓમાં જ્યાં અગાઉ નિર્ધારિત શરતોમાં આબકારી જકાતની પ્રકૃતિની પુનઃપુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી અને સી કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૭૮ની કલમ ૨૦ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૩,૧૯૬૪ (૩) એસ.સી. આર. ૭૮૭, યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ દિલ્હી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ, ૧૯૬૩ સપ્લિમેન્ટ (૧) માં સુધારો કરવા માટે બિલનો સંદર્ભ

આપી શકાય છે. એસ.સી.આર. ૫૮૬-૧૯૭૮ ઇ.એલ.ટી. (જે૧૯૯), મેસર્સ ગુરુસ્વામી એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ મૈસૂર રાજ્ય અને અન્યો, ૧૯૬૭ '૧) એસ.સી.આર. ૫૪૮, અને સાઉથ બિહાર સુગર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અન્યો, ૧૯૬૮ (૩) એસ.સી.આર. ૨૧.

અમારું માનવું છે કે અમે પૂરતા પ્રમાણમાં દર્શાવ્યું છે કે જ્યારે લેવી માલના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન પર હોય છે, ત્યારે સંગ્રહનો તબક્કો ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પૂર્ણ થવા સાથે સમયાંતરે સુસંગત હોવો જરૂરી નથી. જ્યારે આપણા દેશમાં વસૂલાતને બંધારણીય ખ્યાલનો દરજ્જો છે, ત્યારે વસૂલાતનો મુદ્દો તે જગ્યાએ સ્થિત છે જ્યાં કાયદો જાહેર કરે છે કે તે હશે.

૨૦. આ બાબતના ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાનમાં લેતા, તે સ્પષ્ટ છે કે આબકારી જકાતની વસૂલાતની પદ્ધતિમાં ફેરફાર કે જે વસૂલવામાં આવ્યો ન હતો અથવા ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો અથવા સંપૂર્ણ અથવા ટૂંકા ગાળામાં ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવ્યો ન હતો, તેની આબકારી જકાતની ચૂકવણીની જવાબદારી પર કોઈ અસર થશે નહીં. તેનો અર્થ એ નથી કે આબકારી જકાતની વસૂલાતની મશીનરીમાં ફેરફાર થયો હોવાથી, ઉત્પાદન અથવા માલના ઉત્પાદનની તારીખે સ્પષ્ટ કરાયેલી આબકારી જકાતની ચૂકવણી કરવાની જવાબદારી કોઈપણ રીતે નાબૂદ થઈ જાય છે. અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) અને મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ણયનો આધાર એવા રાયલ કોર્પોરેશન (સુપ્રા) ના કેસમાં લેવામાં આવેલા નિર્ણયમાં એ

પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવામાં આવ્યો હતો કે વિદેશી વિનિમયમાં વ્યવહાર પર પ્રતિબંધ સંબંધિત નિયમ ૧૩૨એને હટાવ્યા બાદ જ્યારે ભારતીય સંરક્ષણ નિયમો, ૧૯૬૨ અમલમાં હતા ત્યારે કોઈ વ્યક્તિ પર તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા કૃત્ય માટે કાર્યવાહી થઈ શકે છે કે કેમ. અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઉદ્ધનના કાર્યને 'તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી વસ્તુ અથવા કરવાનું અવગણવામાં આવ્યું છે' એવું ન ગણી શકાય, જેમ કે સુધારા નિયમોની કલમ (૨) માં સૂચવવામાં આવ્યું છે, જેથી તે નિયમ પછી તે ઉદ્ધનના સંદર્ભમાં કાર્યવાહીને અવગણવામાં આવી છે.આ નિર્ણયની વર્તમાન કેસમાં કોઈ અસર થશે નહીં કારણ કે આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારીના સંદર્ભમાં અધિનિયમની કલમ ૩ માં કોઈ કાઢી નાખવામાં કે ચૂક કરવામાં આવી નથી.અવેજી અથવા ચૂક માત્ર આબકારી જકાતની વસૂલાત માટે સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયામાં છે જે વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા સંપૂર્ણ અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી નથી.તેથી, એવું માની શકાતું નથી કે આબકારી જકાતની વસૂલાત માટેની કાર્યવાહીને પડતી મૂકવાની અથવા રદ કરવાની જરૂર છે.

૨૧. ત્રીજા પ્રસ્તાવ માટે કે કાયદો અને નિયમો વૈધાનિક નિયમો છે અને તે તમામ હેતુઓ માટે કાયદો છે અને તે કાયદાનો જ એક ભાગ છે, ટી. બી. ઈબ્રાહિમ વિરુદ્ધ પ્રાદેશિક પરિવહન સત્તામંડળ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૭૯ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખી શકાય છે, જેમાં કોર્ટે મોટર

વાહન અધિનિયમ, ૧૯૩૯ની કલમ ૬૮ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા મોટર વાહન નિયમો, ૧૯૪૦ના નિયમ ૨૬૮ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લીધી હતી અને જણાવ્યું હતું કે નિયમો એ કાયદાનો જ એક ભાગ છે.વધુમાં, યુ. પી. વિરુદ્ધ બાબુ રામ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૭૫૧ ના કેસમાં, કોર્ટે મેક્સવેલના "કાયદાના અર્થઘટન પર", ૧૦ મી આવૃત્તિ પૃષ્ઠ નં. ૫૦-૫૧ ના નીચેના ફ્કરા પર આધાર રાખ્યો હતો.

"કાયદા હેઠળ બનાવેલા નિયમોને બાંધકામ અથવા જવાબદારીના તમામ હેતુઓ માટે એ જ રીતે ગણવા જોઈએ કે જાણે તે કાયદામાં હોય અને તે કાયદામાં સમાવિષ્ટ હોય તેવી જ અસર ધરાવતા હોય, અને બાંધકામ અથવા જવાબદારીના તમામ હેતુઓ માટે ન્યાયિક રીતે નોંધ લેવા જોઈએ.

પક્ષકારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી વિવિધ દલીલોની પ્રશંસા કર્યા પછી, કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"આ નિર્ણયો અને તેમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનોને બાંધકામના મૂળભૂત સિદ્ધાંતથી પુનરાવર્તિત પ્રસ્થાનને ચિહ્નિત કરવા માટે સમજી શકાતા નથી કે કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોને તે અધિનિયમમાં હોય અને તે અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ હોય તેવી જ અસર ધરાવે છે.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

વધુમાં ચીફ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ માઈન્સ વિ. કે. સી. થાપર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૮૩૮ ના કેસમાં, સમાન દલીલનો સામનો કરતી વખતે કોર્ટે

અવલોકન કર્યું છે કે નિયમો અને નિયમોની સમાન અસર હોય છે જાણે કે તે કાયદામાં સમાયેલ હોય. બાંધકામના હેતુ માટે તેમને કાયદામાં સમાવિષ્ટ હોય તેમ ગણવામાં આવશે. ફરો ૨૦ માં સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ છે:

" સાચી સ્થિતિ એ હોવાનું જણાય છે કે નિયમો અને વિનિયમો નિયમો અને વિનિયમો તરીકે તેમનું પાત્ર ગુમાવતા નથી, તેમ છતાં તેઓ અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ હોય તેવી જ અસર ધરાવે છે. તેઓ કાયદાને આધિન નિયમો તરીકે ચાલુ રહે છે, અને તેમ છતાં બાંધકામના હેતુ સહિત ચોક્કસ હેતુઓ માટે, તેમને અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ હોય તેમ ગણવામાં આવે છે, ગૌણ નિયમો તરીકે તેમનું સાચું સ્વરૂપ ખોવાઈ ગયું નથી.તેથી, કાયદાને રદ કરવાની અસરના સંદર્ભમાં, તેઓ સામાન્ય કલમો અધિનિયમની કલમ રજના અમલને આધિન રહે છે.

૨૨. વધુમાં સંયુક્ત સચિવ, ભારત સરકાર વિરુદ્ધ ખિદ્દુ રામ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસ.સી. ૨૨૭૫ના કિસ્સામાં, અદાલતે વિસ્થાપિત વ્યક્તિઓ (વળતર અને પુનર્વસન) અધિનિયમ, ૧૯૫૪ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો પર કાર્યવાહી કરી હતી.કોર્ટે ૩૦/૦૮/૧૯૬૨ માંથી નિયમ ૩૦ ને દૂર કરવાની અસરને ધ્યાનમાં લીધી.નિયમ ૩૦ સૂચવે છે કે જ્યાં મિલકત એક કરતાં વધુ વ્યક્તિઓના કબજામાં હોય, તો તે તે વ્યક્તિને આપવામાં આવશે જેનું કુલ વળતર સૌથી વધુ છે.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઉપરોક્ત નિયમ વિસ્થાપિત વ્યક્તિઓને અધિનિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલા મૂળ અધિકાર સાથે સંબંધિત છે.તેથી કોર્ટે એ દલીલને નકારી કાઢી હતી કે બાકી કાર્યવાહી સુધારેલા નિયમો

દ્વારા હાથ ધરવી જરૂરી છે.કોર્ટે દેવરાજ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ પુંજના કેસમાં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના કુલ બેન્ચના નિર્ણયને પણ મંજૂરી આપી હતી.અને હર. ૬૫ છે. સુપ્રીમ કોર્ટના સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

"નિયમ ૩૦ સૂચવે છે કે જ્યાં મિલકત એક કરતાં વધુ વ્યક્તિઓના કબજામાં હોય, તો તે તે વ્યક્તિને આપવામાં આવશે જેનું કુલ વળતર સૌથી વધુ છે.સ્પષ્ટપણે નિયમ ૩૦ પ્રક્રિયાના સ્વરૂપ સાથે સંબંધિત નથી, પરંતુ વિસ્થાપિત વ્યક્તિઓને અધિનિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલા મૂળ અધિકાર સાથે સંબંધિત છે. શ્રી સાંઘીએ આ નિયમને વળતરની ચૂકવણીની માત્ર એક રીત અથવા રીત તરીકે વર્ણવ્યો હતો. આવું હોઈ શકે છે, પરંતુ જે સ્વરૂપ અને રીતમાં વળતર ચૂકવવાપાત્ર છે તે પણ વળતર મેળવવાના અધિકારનો એક ભાગ છે. નિયમ ૩૦ એ અધિનિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારનો દાવો કરવા માટેનું સાધન અથવા તંત્ર નથી; તે તે અધિકારને લગતા વિવાદોના સમાધાન માટેની પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરતું નથી. તેથી, ૧૯૬૩માં નિયમને હટાવવાથી બાકીની કાર્યવાહીને અસર થઈ શકતી નથી, ખિલ્લુ રામ અને તેજુ મલના અધિકારો નિયમ ૩૦ દ્વારા સંચાલિત હોવા જોઈએ જે ૧૯૫૮માં જ્યારે વિવાદ ઊભો થયો ત્યારે અમલમાં હતો અને મેનેજિંગ ઓફિસર દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

દેવ રાજ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ પંજાબ અને હરિયાણા ૬૫ કેસમાં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટની પૂર્ણ ખંડપીઠે આ અપીલમાં નક્કી કરવા માટે ઊભા થયેલા સમાન પ્રશ્નને ધ્યાનમાં લેતા જણાવ્યું હતું કે 'વિસ્થાપિત વ્યક્તિને વળતર અને તેના સંતોષ માટેના તેના દાવાને

નિર્ધારિત રીતે નક્કી કરવાનો અધિકાર છે અને આ એક મૂળ અધિકાર છે, કે જ્યાં સુધી નિયમ ૩૦ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આ નિયમ હેઠળ વિસ્થાપિત વ્યક્તિ જે અધિકારનો દાવો કરે છે તેના પર પ્રતિકૂળ અસર થાય છે અથવા તેને છીનવી લેવામાં આવે છે, સિવાય કે તે સુધારાની જોગવાઈમાં સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવ્યું હોય, અથવા કાયદાની ભાષા સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ રીતે સૂચવે છે. તે અસર. 'અમારા મતે આ કાયદાનું સાચું નિવેદન છે.

દેવરાજ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, અદાલતે સિવિલ અપીલ નં. ૨૧૪૫/૧૯૬૬ માં સુપ્રીમ કોર્ટના બિન-અહેવાલિત ફેસલ તા. પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં ૩-૨-૧૯૬૭ પર ફેસલ તા. લેવામાં આવ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે કાયદાકીય નિયમોમાં સુધારો કે જે સ્પષ્ટ રીતે પૂર્વલક્ષી અસર કરતો નથી, તે દાવો કરનારના અધિકારને અસર કરે તેવું ગણી શકાય નહીં, જેણે નિયમો હેઠળ અરજી દાખલ કરીને તેના અધિકારનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૩. વધુમાં, ભગત રામ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસ.સી. ૭૪૦ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે 'રદબાતલ' અને 'અવેજી' શબ્દોની વિભાવનાને ધ્યાનમાં લીધી હતી અને સદરલેન્ડની વૈધાનિક રચના, ત્રીજી આવૃત્તિ, વોલ્યુમના અર્થઘટન પર આધાર રાખ્યો હતો. ૧ પી.૪૭૭. ફક્ત ૧૭ અને ૧૮ માં સંબંધિત ચર્ચા નીચે મુજબ છે:

"૧૭. કાયદામાં સુધારો કરતી વખતે જોગવાઈ કરવી એ કાયદાકીય પ્રથાની બાબત છે કે હાલની જોગવાઈને કાઢી નાખવામાં આવશે

અને નવી જોગવાઈ કાઢી નાખવાથી હાલની જોગવાઈને રદ કરવાની અસર પડશે.'રદ' અને 'સુધારા' વચ્ચે કોઈ વાસ્તવિક તફાવત નથી.સદરલેન્ડના વૈધાનિક બાંધકામમાં, ત્રીજી આવૃત્તિ વોલ્યુમ. પૃષ્ઠ ૪૭૭ પર, વિદ્વાન લેખક કાયદાનું નીચેનું નિવેદન કરે છે:

"રદ કરવા અને સુધારા વચ્ચેનો તફાવત કારણ કે આ શરતોનો ઉપયોગ અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવે છે તે મનસ્વી છે. સ્વાભાવિક રીતે કોર્ટ દ્વારા આ શરતોનો ઉપયોગ મોટાભાગે તેના પર આધારિત છે કે કેવી રીતે વિધાનસભાઓએ તેમના કાયદાઓને લેબલ કરવામાં આ શરતો વિકસાવી છે અને લાગુ કરી છે. જ્યારે કોઈ અધિનિયમમાં કોઈ કલમ ઉમેરવામાં આવે છે અથવા કોઈ કલમમાં જોગવાઈ ઉમેરવામાં આવે છે, ત્યારે વિધાનસભાઓ સામાન્ય રીતે કાયદાને સુધારા તરીકે હકદાર બનાવે છે. જ્યારે કોઈ કલમમાંથી જોગવાઈ પાછી ખેંચવામાં આવે છે, ત્યારે વિધાનસભાઓ આ કાયદાને સુધારો કહે છે, ખાસ કરીને જ્યારે પાછી ખેંચવામાં આવેલી જોગવાઈને બદલવા માટે જોગવાઈ ઉમેરવામાં આવે છે. જો કે, જ્યારે સંપૂર્ણ કાયદો અથવા કલમ રદ કરવામાં આવે છે અને તેને બદલવા માટે કોઈ નવી કલમ ઉમેરવામાં આવતી નથી. આ પરિણામને પૂર્ણ કરતા કાયદાને વિધાનસભાઓ રદ કરવાની સજ્જા આપે છે. આમ, વિધાનસભાઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા સુધારા અને રદ કરવાના પ્રકારમાં તફાવત હોઈ શકે છે—પાછા ખેંચવાના વિરોધમાં અથવા માત્ર ડિગ્રીમાં—સંપૂર્ણ કલમ અથવા અધિનિયમને રદ કરવાના વિરોધમાં કલમના ભાગને રદ કરવો; અથવા વધુ સામાન્ય રીતે, બંને પ્રકાર અને ડિગ્રીમાં—કાયદાની સંપૂર્ણ કલમને રદ કરવાના વિરોધમાં રદ કરવામાં આવેલી જોગવાઈને બદલવા માટે કલમમાં જોગવાઈનો ઉમેરો. આ મનસ્વી ભેદને કોર્ટ દ્વારા અનુસરવામાં આવ્યો છે અને

તેઓએ દરેક માટે બાંધકામના અલગ નિયમો વિકસાવ્યા છે. જો કે, તેઓએ સ્વીકાર્યું છે કે વારંવાર સુધારો હોવાનો દાવો કરતો કાયદો રદ કરવા જેવી જ ગુણાત્મક અસર ધરાવે છે—હાલની વૈધાનિક જોગવાઈને રદ કરવી—અને તેથી ગર્ભિત રદ કરવાનો શબ્દ અને આવા સુધારાઓને રદ કરવા માટે લાગુ બાંધકામના નિયમો લાગુ કર્યા છે.

૧૮. હકીકતમાં, સુધારો એ એક વ્યાપક શબ્દ છે અને તેમાં હાલના કાયદામાં જોગવાઈને રદ કરવી અથવા રદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. જો વર્તમાન કાયદાનો સુધારો નાનો હોય, તો કાયદો સુધારો કરવાનો દાવો કરે છે; જો તે વ્યાપક હોય, તો તે કાયદાને રદ કરે છે અને તેને ફરીથી લાગુ કરે છે. જ્યાં સુધી સ્પષ્ટ રીતે નિર્ધારિત કરવામાં ન આવે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા અનુમાન કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી મૂળ કાયદામાં સુધારો પૂર્વલક્ષી નથી.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૪. એ નોંધવું જોઈએ કે સદરલેન્ડ સ્ટેચ્યુટરી કન્સ્ટ્રક્શનના પાનું ૪૨૫ પરના સમાન ગ્રંથમાં વિદ્વાન લેખકે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"મૂળ અધિનિયમ અથવા કલમની જોગવાઈઓ કે જે સુધારાના મુખ્ય ભાગમાં સમાન અથવા સમકક્ષ શબ્દોમાં પુનરાવર્તિત થાય છે, તેને મૂળ કાયદાનું સાતત્ય માનવામાં આવે છે. અર્થઘટનનો આ નિયમ લાગુ પડે છે, ભલે મૂળ અધિનિયમ અથવા કલમ સ્પષ્ટ રીતે રદ કરવામાં આવી હોવાનું જાહેર કરવામાં આવે. કેટલાક રાજ્યોમાં અર્થઘટનનો આ નિયમ કાયદામાં ઘડવામાં આવ્યો છે. મૂળ અધિનિયમ અથવા સુધારા દ્વારા ફરીથી ઘડવામાં આવેલી કલમની જોગવાઈઓ પ્રથમ વખત ઘડવામાં આવી ત્યારથી તે

કાયદો હોવાનું માનવામાં આવે છે, અને સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ સુધારાના અમલ સમયે ઘડવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે.આમ, મૂળ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ કે જે ફરીથી લાગુ કરવામાં આવે છે તે સુધારાથી પ્રભાવિત નથી.

વિદ્વાન લેખકે કલમ ૧૯૩૦માં વધુ અવલોકન કર્યું છે:

"પોતે જ સુધારાની હકીકત સૂચવતી નથી કે ફેરફાર સાર અને સ્વરૂપનો છે કે નહીં.બોર્ડની સત્તા વિશેની જોગવાઈને બાકાત રાખવાના સુધારાને કારણે બોર્ડની સત્તાને અસર થઈ ન હતી કારણ કે તે જ વિભાગમાં નોંધપાત્ર રીતે સમાન સત્તા આપતી અન્ય જોગવાઈને ફરીથી લાગુ કરવામાં આવી હતી અને સુધારેલી કલમને તે જ અર્થ આપવો જોઈએ જાણે કે તે મૂળ રીતે ઘડવામાં આવી હોય.આયોવા સ્ટેટ બોર્ડ ઓફ એસેસમેન્ટ એન્ડ રિવ્યૂ ૨૨૫ આયોવા ૮૫૫ ૨૮૩ અને ડબલ્યુ. ૮૭ (૧૯૩૮) જુઓ.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૫. વર્તમાન કિસ્સામાં, કાયદાકીય વિકાસને ધ્યાનમાં લેતા, તે સ્પષ્ટ છે કે તેને બદલીને અથવા તેને કાઢીને અને ફરીથી અમલમાં મૂકીને હાલના નિયમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. તે માત્ર એક સુધારો હશે અને સમગ્ર નિયમોને રદ કરવા અથવા રદ કરવા નહીં. પાછા ખેંચાયેલા નિયમોને બદલવા માટે નિયમો ઉમેરવામાં આવે છે. વધુમાં, મૂળ નિયમો ૧૦,૧૦એ અને ૧૧ની જોગવાઈઓને સમાન અથવા સમકક્ષ શબ્દોમાં નિયમ ૧૦ને બદલીને પુનરાવર્તિત કરવામાં

આવે છે. નિયમ ૧૦ના સંદર્ભમાં પણ આ જ સ્થિતિ છે.કાયદામાં કલમ ૧૧એ ને સમાન શબ્દોમાં સામેલ કરીને નિયમ ૧૦ ને બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે. તેથી, વૈધાનિક નિર્માણના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને લાગુ કરીને, તે સ્પષ્ટ થશે કે મૂળ નિયમો ૧૦,૧૦એ અને ૧૧ની જોગવાઈઓ કે જે નિયમ ૧૦ દ્વારા અવગણવામાં આવી છે, જે સમાન પ્રક્રિયા સૂચવે છે, તેને મૂળ નિયમોની સાતત્યતા તરીકે ગણવામાં આવશે.વધુમાં, કલમ ૧૧એ લાગુ કરીને નિયમ ૧૦ને બાકાત રાખ્યા પછી, વિધાનસભાએ કેટલાક સુધારા સાથે મૂળ નિયમની જોગવાઈઓ ચાલુ રાખી છે. મૂળ નિયમોની જોગવાઈઓ અથવા નિયમોની અવેજી અથવા અવગણના દ્વારા ફરીથી ઘડવામાં આવેલા નિયમોને કાયદો ગણવા જરૂરી છે કારણ કે તે સૌપ્રથમ ઘડવામાં આવ્યા હતા અને સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ જ્યારેથી અમલમાં આવી હતી ત્યારથી તે જ અસર ધરાવે છે. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓની ચર્ચા પરથી એ સ્પષ્ટ થશે કે નિર્માણ અથવા જવાબદારીના હેતુ માટે કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોને એવા રીતે ગણવા જોઈએ કે જાણે તે કાયદાનો એક ભાગ હોય. નિયમોની અવેજી અથવા અવગણનાથી, સ્ફટિકીકૃત અધિકારો પર કોઈ પ્રતિકૂળ અસર થતી નથી.પુનઃ અધિનિયમિત કલમ ૧૧એ અથવા અવેજી નિયમ ૧૦માં આબકારી જકાત વસૂલવાના વિભાગના અધિકારને પ્રતિકૂળ અસર કરતી અથવા છીનવી લેવાની કોઈ જોગવાઈ નથી.મૂળ નિયમો ૧૦,૧૦એ અને ૧૧ અથવા ફરીથી ઘડવામાં આવેલા નિયમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ અવેજી અથવા ચૂકથી પ્રભાવિત નથી થતી.

૨૬. ચોથી અને પાંચમી દરખાસ્તો સાથે મળીને ઉકેલવી જરૂરી છે. ૨૬ કરાયેલા કાયદા હેઠળ ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ, ભલે તે કામચલાઉ હોય, તે હકીકતમાં સમાપ્ત થતી નથી. વધુમાં, તપાસની રેખા એ નહીં હોય કે નવો કાયદો ૨૬ કરાયેલા કાયદા હેઠળ જૂના અધિકારો અને જવાબદારીઓને સ્પષ્ટપણે જીવંત રાખે છે કે કેમ, પરંતુ તે તેમને નષ્ટ કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે છે કે કેમ. બીજો અભિગમ એ જોવાનો હોઈ શકે કે નવો કાયદો અમલમાં કેટલો પૂર્વલક્ષી છે.આબકારી જકાતની ચુકવણી માટેની જવાબદારીના સંદર્ભમાં, તે માલનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન થતાં જ અધિનિયમ હેઠળ ઉદભવે છે. એવું બની શકે છે કે કારખાનાના પરિસરમાંથી માલ હટાવતા જ નિયમો અનુસાર તેની વસૂલાત કરવામાં આવે. તેનો અર્થ એ કે, માલનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન થતાંની સાથે જ આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી સ્પષ્ટ થઈ જાય છે. પક્ષકારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોના ચુકાદા પછી માત્રાને લગતા વિવાદોના કિસ્સામાં, રકમમાં ઘટાડો અથવા વધારો થઈ શકે છે. પરંતુ આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી એ તે દિવસે સંપૂર્ણ ઋણ છે જે દિવસે માલનું ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન કરવામાં આવે છે.વસૂલાત માટેની પ્રક્રિયામાં ફેરફારનો અર્થ એ નથી કે આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી બંધ થઈ જાય.

૨૭. સંપત્તિ કરવેરાના કમિશનર, ગુજરાત વિ. વાડીલાલ, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૪ એસ.સી. ૧૫૭ના કેસમાં આવકવેરાની જવાબદારી ક્યારે સ્પષ્ટ થાય છે તે અંગેના સમાન વિવાદનો સામનો કરતી વખતે કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે:

"આવકવેરાની જવાબદારી ચોક્કસ આકારણી વર્ષ ને અનુરૂપ અગાઉના વર્ષના છેલ્લા દિવસે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે અને ચોક્કસ આકારણી વર્ષ ને અનુરૂપ મૂલ્યાંકનની તારીખે સંપત્તિ-કરની જવાબદારી સ્પષ્ટ થઈ જાય છે. દરેક કિસ્સામાં જવાબદારીઓ અગાઉના વર્ષના છેલ્લા દિવસે અથવા મૂલ્યાંકનની તારીખ, જેમ કે કેસ હોઈ શકે છે, તે સંપૂર્ણ દેવું છે. તેવી જ રીતે, ભેટ-કરવેરાની જવાબદારી સ્પષ્ટ થઈ જાય છે, અને તેથી ચોક્કસ આકારણી વર્ષ સાથે સંબંધિત અગાઉના વર્ષના છેલ્લા દિવસે સંપૂર્ણ દેવું બને છે. એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૩૭૦, (૧૯૬૮) ૬૯ આઈ.ટી.આર. ૮૬૪ (SC) અને ૧૯૮૩ ટેક્સ. એલઆર ૧૬૦૩ (એસ.સી.) વરખ ".

૨૮. આઈ.ટી.કોમ.આર., યુ. પી. વિરુદ્ધ મેસર્સ શાહ સાદિક એન્ડ સન્સ; એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૧૨૧૭ના કેસમાં, કોર્ટે સમાન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલમ ૨૪ (૨)/૧૯૨૨ અધિનિયમ હેઠળ આકારણી વર્ષ ૧૯૬૧-૬૨ માટે કરદાતાઓને આપવામાં આવેલ અધિકાર એક ઉપાર્જિત અધિકાર અને નિહિત અધિકાર હતો. તેને સ્પષ્ટ રીતે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા દૂર કરી શકાયું હોત. તેમ કરવામાં આવ્યું નથી. કાયદો બનાવીને વિધાનસભા દ્વારા કોઈ વિંપરીત ઇરાદો વ્યક્ત કરવામાં

આવતો નથી. તેથી, ઉપરોક્ત અધિકાર ચાલુ રહે છે.અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે 'બચત' જોગવાઈ દ્વારા જે પણ અધિકારો સ્પષ્ટપણે સાચવવામાં આવે છે તે સાચવવામાં આવે છે. પરંતુ, તેનો અર્થ એ નથી કે જે અધિકારો 'બચત' જોગવાઈ દ્વારા સાચવવામાં આવતા નથી તે ફક્ત એ હકીકત દ્વારા સમાપ્ત થઈ જાય છે કે જૂના કાયદાને રદ કરતો નવો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો છે. જે અધિકારો ઉપાર્જિત થયા છે તે સાચવવામાં આવે છે સિવાય કે તેઓ સ્પષ્ટ રીતે છીનવી લેવામાં આવે. રદ કરાયેલા આવકવેરાના કાયદા, ૧૯૨૨ હેઠળ ઉપાર્જિત થયેલા નુકસાનને આગળ વધારવાનો અધિકાર આવકવેરાના કાયદા, ૧૯૫૧ની કલમ ૨૯૭ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે સાચવવામાં આવ્યો નથી. પરંતુ જૂના કાયદા/૧૯૨૨ને રદ કર્યા પછી પ્રકાશને જીવંત રાખવા માટે તેને સ્પષ્ટ રીતે સાચવવાની જરૂર નથી.સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ (સી) ઉપાર્જિત અધિકારોને બચાવે છે સિવાય કે તે રદ કરવાના કાયદા દ્વારા છીનવી લેવામાં આવે.

૨૯. બંશીધર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯ એસ.સી. ૧૬૧૪ ના કેસમાં સમાન દલીલ સાથે વધુ વ્યવહાર કરતા, અદાલતે એ દલીલ પર કાર્યવાહી કરી કે શું રાજસ્થાન કૃષિ હોર્લિંગ્સ એક્ટ દ્વારા રાજસ્થાન ટેનન્સી એક્ટને રદ કરવા પર, સ્ટ્રિક્ટીફાઈડ અધિકારોને અસર થઈ હતી કે કેમ. અદાલતે એવું કહીને તેને નકારી કાઢ્યું હતું કે નિયત દિવસે તેમાં નિહિત વધારાની જમીન પર કબજો કરવાનો રાજ્યનો અધિકાર અને માત્ર જથ્થાનું નિર્ધારણ કરવાનું બાકી

છે. ત્યારબાદ કોર્ટે લોર્ડ મોરિસ દ્વારા જાહેર બાંધકામ નિયામક વિરુદ્ધ હો પો સેન્ડ, ૧૯૬૧ (૨) ઓલ ઇ. આર. ૭૨૧ માં નીચેના ફકરાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો:

"તેથી, એવું હોઈ શકે છે કે કેટલાક રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળ, અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, પરંતુ તેના સંદર્ભમાં, કેટલીક તપાસ અથવા કાનૂની કાર્યવાહી જરૂરી છે. પછી અધિકાર અપ્રભાવિત અને સંરક્ષિત રહે છે. જો માત્રાની પ્રક્રિયા જરૂરી હોય તો પણ તેને સાચવવામાં આવશે. પરંતુ અધિકારના સંદર્ભમાં તપાસ અને તપાસ વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે જે નક્કી કરે છે કે કોઈ અધિકાર આપવો જોઈએ કે નહીં. રદ કરવા પર પહેલું અર્થઘટન અધિનિયમ દ્વારા સાચવવામાં આવે છે. છેલ્લું નથી".

ત્યારબાદ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે વધારાની જમીન પર રાજ્યનો અધિકાર એ અધિનિયમ હેઠળ માત્ર એક અયોગ્ય અધિકાર નથી, પરંતુ 'ઉપાર્જિત' અધિકાર છે અને ૧-૪-૧૯૬૬ના રોજ વધારાની જમીનને સુપરત કરવાની જમીન માલિકની જવાબદારી 'ઉપાર્જિત' જવાબદારી છે.

૩૦. વિનોદ ગુરુદાસ રાયકર વિરુદ્ધ નેશનલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૨૧૫૬ના કેસમાં પણ આ જ દ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે. કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૬. સામાન્ય કલમો અધિનિયમથી સ્વતંત્ર હોવા છતાં, તે નિશ્ચિતપણે સ્થાપિત છે કે જ્યાં સુધી નવો કાયદો સ્પષ્ટ રીતે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા આમ કહેતો નથી, ત્યાં સુધી એવું માનવામાં આવશે નહીં કે તે વ્યક્તિને ઉપાર્જિત અધિકારથી વંચિત રાખે

છે.બીજી બાજુ, જે કાયદો પ્રક્રિયાગત છે, અને અધિકારોને અસર કરતો નથી, તેને પાશ્ચાદવર્તી અસરથી અસરથી લાગુ પાડવો પડશે.પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તાને વર્તમાન કેસમાં ઉપાર્જિત અધિકાર અથવા વિશેષાધિકારથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા છે.

૩૧. વધુમાં, એમ. એસ. શિવાનંદા વિરુદ્ધ કે.એસ.આર.ટી. કોર્પોરેશન, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૦ એસ.સી. ૭૭માં, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કામચલાઉ કાયદાની મુદત પૂરી થવાની અસરના સંદર્ભમાં કોઈપણ લવચીક નિયમ મૂકવો અસુરક્ષિત રહેશે. અદાલતે એવું માન્યું હતું કે જો કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવેલ અધિકાર સ્થાયી સ્વરૂપનો છે અને તે વ્યક્તિમાં નિહિત છે, તો તે પ્રકાશને દૂર કરી શકાતો નથી કારણ કે જે કાયદા દ્વારા તેને બનાવવામાં આવ્યો હતો તે સમયસીમા સમાપ્ત થઈ ગઈ છે.ફક્ત ૧૨ માં સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ છે:

"કામચલાઉ કાયદાની સમાપ્તિની અસરને ધ્યાનમાં લેતા, કોઈપણ લવચીક નિયમ મૂકવો અસુરક્ષિત રહેશે. સમાપ્ત થઈ ગયેલા અધિકારને પુનર્જીવિત કરવા અથવા ફરીથી બનાવવા માટે ચોક્કસપણે વિધાનસભાના અનુગામી અધિનિયમમાં ખૂબ જ સ્પષ્ટ અને અચોક્કસ ભાષાની જરૂર છે. જો, તેમ છતાં, કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવેલ અધિકાર સ્થાયી સ્વરૂપનો હોય અને તે વ્યક્તિમાં નિહિત હોય, તો તે અધિકાર છીનવી શકાતો નથી કારણ કે જે કાયદા દ્વારા તેને બનાવવામાં આવ્યો હતો તે તેની મુદત પૂરી થઈ ગઈ હતી. ૨૬ કરાયેલા વટહુકમ હેઠળના અધિકારો અને જવાબદારીઓને આ કાયદા દ્વારા સમાપ્ત

કરવામાં આવી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે, પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ મોહર સિંહ, ૧૯૫૫ (૧) એસ.સી.આર. ૮૯૩ માં ન્યાયમૂર્તિ મુખર્જી ના શબ્દોમાં કહીએ તો, નવો કાયદો સ્પષ્ટપણે રદ કરાયેલા વટહુકમ હેઠળ જૂના અધિકારો અને જવાબદારીઓને જીવંત રાખે છે પરંતુ શું તે તેમને નાશ કરવાનો ઈરાદો દર્શાવે છે.બીજો અભિગમ એ જોવાનો હોઈ શકે કે નવો કાયદો અમલમાં કેટલો પૂર્વલક્ષી છે.

૩૨. કેશવન વિરુદ્ધ બોમ્બે રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૧ એસ.સી. ૧૨૮ના કેસમાં, કોર્ટે ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૩(૧) ની જોગવાઈઓ પર કાર્યવાહી કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૧૩(૧) ને અસંગત કાયદાઓની સંપૂર્ણ કામગીરીને નાબૂદ કરવા અથવા કાયદાકીય પુસ્તકમાંથી તેમને સંપૂર્ણપણે નાબૂદ કરવા તરીકે વાંચી શકાતી નથી, કારણ કે આમ કરવું એ તેમને પૂર્વલક્ષી અસર આપવાનું હશે જે તેમની પાસે નથી. અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે આવા કાયદાઓ ભૂતકાળના તમામ વ્યવહારો માટે અને બંધારણની તારીખ પહેલાં ઉપાર્જિત તમામ અધિકારો અને જવાબદારીઓને લાગુ કરવા માટે અસ્તિત્વ ધરાવે છે.ત્યારબાદ, અદાલતે અન્યથા કલમ હોઈ શકે કે નહીં તે પ્રશ્ન પર કાર્યવાહી કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી ભૂતકાળના કૃત્યોની વાત છે ત્યાં સુધી કાનૂનની પૂર્વલક્ષી અસર ન હોય ત્યાં સુધી કાયદો અસ્તિત્વમાં છે.સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ છે:

"સાધન માટે શીખી સલાહ.કળા તરફ આપણું ધ્યાન ખેંચ્યું છે. ૨૪૯(૩), ૨૫૦, ૩૫૭, ૩૫૮ અને ૩૫૯ જ્યાં સમાપ્ત થઈ ગયેલા કાયદા હેઠળ કરવામાં આવેલી વસ્તુઓને બચાવવા માટે સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.એ નોંધવામાં આવશે કે તેમાંથી દરેક કલમ કામચલાઉ કાયદાની સમાપ્તિ સાથે સંબંધિત હતી. તે સારી રીતે જાણીતું છે કે કામચલાઉ કાયદાની સમાપ્તિ પર આગળની કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી, સિવાય કે કાયદો પોતે બાકી કાર્યવાહીને સાચવે. જો, તેથી, કામચલાઉ કાયદા હેઠળ ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય અને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હોય પરંતુ કાયદાની સમાપ્તિ પહેલાં ગુનેગાર સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હોય અને સજા કરવામાં આવી ન હોય, તો, કોઈ અન્યથા કલમની ગેરહાજરીમાં, બાકી કાર્યવાહી સમય જતાં કાયદાની સમાપ્તિ પછી આગળ વધી શકાતી નથી. તે આ સિદ્ધાંત પર હતું કે ઉપર ઉલ્લેખિત કેટલાક લેખોમાં ઉલ્લેખિત સમાપ્તિ કાયદા હેઠળ કરવામાં આવેલી અથવા કરવામાં આવતી વસ્તુઓને બચાવવા માટે સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી.

ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ.

અનુચ્છેદ ૧૩ (૧) તેની કામગીરીમાં સંપૂર્ણપણે સંભવિત છે અને તેનો કોઈ પૂર્વલક્ષી અસર કરવાનો ઈરાદો ન હોવાથી તે કલમમાં આવી કોઈ અન્યથા કલમ દાખલ કરવાની કોઈ જરૂર નહોતી.અનુચ્છેદ ૧૩ (૧) ની અસર કામચલાઉ કાયદાની સમાપ્તિ અથવા અનુગામી કાયદા દ્વારા કાયદાને રદ કરવાની અસરથી તદ્દન અલગ છે.પહેલેથી જ સમજાવ્યા મુજબ, અનુચ્છેદ ૧૩(૧) બંધારણની શરૂઆતની તારીખે અને પછી માત્ર મૂળભૂત અધિકારોના ઉપયોગના સંદર્ભમાં તમામ અસંગત વર્તમાન કાયદાઓને બિનઅસરકારક

અથવા નિર્રથક અને કોઈપણ કાનૂની બળ અથવા બંધનકર્તા અસરથી વંચિત રાખવાની અસર ધરાવે છે.તેની કોઈ પૂર્વલક્ષી અસર નથી અને તેથી, જો કોઈ પણ કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કરીને બંધારણની શરૂઆત પહેલાં કોઈ અધિનિયમ કરવામાં આવ્યો હોય, જે બંધારણ પછી, કોઈપણ મૂળભૂત અધિકારોના ઉપયોગના સંદર્ભમાં રદબાતલ થઈ જાય છે, તો અસંગત કાયદો દૂર કરવામાં આવતો નથી જ્યાં સુધી ભૂતકાળના અધિનિયમની વાત છે, કારણ કે તે છે, તે કાયદાને પૂર્વલક્ષી અસર આપશે.બંધારણ અમલમાં આવ્યું તે પહેલાં કરવામાં આવેલા ગુના માટે કોઈ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં અને તેને સજા કરવામાં આવશે નહીં તેવો કોઈ મૂળભૂત અધિકાર નથી.જ્યાં સુધી ભૂતકાળના કાયદાઓની વાત છે, કાયદો અસ્તિત્વમાં હોવા છતાં તે મૂળભૂત અધિકારોની ભાવિ કવાયતના સંદર્ભમાં અસ્તિત્વમાં નથી.

૩૩. વધુમાં, મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન (સુપ્રા), એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૯૪ ના કિસ્સામાં પણ, સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું નથી કે કામચલાઉ કાયદા અથવા નિયમોના સંદર્ભમાં રદ કરાયેલા કાયદા હેઠળ ઉપાર્જિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ આઈ. પી. એસ. ઓ. ફેક્ટો સમાપ્ત થાય છે.તે કિસ્સામાં, કોર્ટે આ દલીલને ધ્યાનમાં લીધી હતી કે શું ભારત સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૧૩૨એ (૪) હેઠળ આરોપના સંદર્ભમાં ૧૭-૩-૧૯૬૮ પર દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પર કાર્યવાહી માન્ય રીતે ચાલુ રહી હતી કે કેમ, જ્યારે તે નિયમને ૩૦-૩-૧૯૬૫ ની સૂચના દ્વારા બાકાત રાખવામાં આવ્યો હતો. ૩૦-

૩-૧૯૬૫ તારીખની સૂચના દ્વારા ભારતના સંરક્ષણ (સુધારા) નિયમો, ૧૯૬૫ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. આ સુધારા નિયમોની કલમ ૨ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"ભારતના સંરક્ષણ (વિદેશી વિનિમયમાં લેવડ-દેવડના પ્રતિબંધને લગતા) નિયમનો, ૧૯૬૨, નિયમન ૧૩૨એ ને તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી અથવા કરવામાં આવેલી વસ્તુઓ સિવાય બાકાત રાખવામાં આવશે.

ત્યારબાદ કોર્ટે અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ પર કાર્યવાહી કરી અને એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે જ્યારે ૧/૦૪/૧૯૬૫ નિયમને અવગણવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે ભારત સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૧૩૨એ(૪) હેઠળ ગુના માટે કરવામાં આવેલી ફરિયાદને અમાન્ય ઠેરવવી પડશે.સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ છે;

"શ્રી સેનની દલીલ હતી કે, જ્યારે તે નિયમ અમલમાં હતો ત્યારે આરોપી દ્વારા નિયમ ૧૩૨એ (૨) નું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હોય, તો પણ ઉલ્લંઘનના કાર્યને 'તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી વસ્તુ અથવા કરવામાં આવેલ વસ્તુ' તરીકે ગણી શકાય નહીં, જેથી તે નિયમને અવગણવામાં આવ્યા પછી, તે ઉલ્લંઘનના સંદર્ભમાં કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી નથી.તેમણે એવી શક્યતા સ્વીકારી હતી કે, જો નિયમ ૧૩૨એ અમલમાં હોય ત્યારે કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ હોત, તો તે કાર્યવાહી સક્ષમ રીતે ચાલુ રાખવામાં આવી હોત.એકવાર નિયમ સંપૂર્ણપણે બાકાત થઈ ગયા પછી, કાર્યવાહી દ્વારા કોઈ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી ન હતી, ભલે તે નિયમ અમલમાં હોય તે સમયગાળા દરમિયાન અગાઉ કરવામાં આવેલા ગુનાના સંદર્ભમાં હોય.અમે શ્રી સેનની રજૂઆત સાથે સંમત થવા માંગીએ છીએ કે ભારતના સંરક્ષણ (સુધારા) નિયમો, ૧૯૬૫ની

કલમ ૨માં સમાવિષ્ટ ભાષા નિયમ અમલમાં હોય ત્યારે જ લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીને રક્ષણ આપી શકે છે, પરંતુ નવી કાર્યવાહીની શરૂઆતને ન્યાયી ઠેરવી શકતી નથી—જે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી વસ્તુ અથવા કરવામાં આવેલી વસ્તુ નહીં હોય, પરંતુ નિયમ અસ્તિત્વમાં ન આવ્યા પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નવો કાયદો હશે.આ અર્થઘટન પર, ડી.આઈ.આર. ના નિયમ ૧૩૨એ (જ) હેઠળ ગુનો માટે કરવામાં આવેલી ફરિયાદ, ૧/૦૪/૧૯૬૫ પછી જ્યારે નિયમ અવગણવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેને અમાન્ય ઠેરવવી પડશે.

ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કોર્ટે નિયમોમાં સુધારા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું અને એવું માન્યું હતું કે તે નિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલ અથવા કરવામાં આવેલ વસ્તુને કલમ ૨ મુજબ સાચવવામાં આવે છે.અદાલતે ખાસ અવલોકન કર્યું હતું કે ડિફેન્સ ઓફ ઇન્ડિયા (એમેન્ડમેન્ટ) ૩૯સ, ૧૯૬૫ની કલમ ૨માં સમાવિષ્ટ ભાષા, જ્યારે નિયમ અમલમાં હતો ત્યારે જ લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીને જ રક્ષણ આપી શકે છે અને કાર્યવાહી શરૂ કરવાના નવા કાયદાને એક કાર્ય તરીકે ગણી શકાય નહીં.ફક્ત ૧૫માં કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ ભારતના સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૧૩૨એને બાકાત રાખવા પર બે કારણોસર લાગુ થઈ શકતી નથી કે કલમ ૬ રદ કરવા માટે લાગુ પડે છે અને બાકાત રાખવા માટે નહીં, અને જ્યારે રદ કરવામાં આવે ત્યારે લાગુ થાય છે.

૩૪. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ ની જોગવાઈઓને લાગુ કરી રહ્યા નથી; પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે જ્યારે વૈધાનિક નિયમોને અવગણવામાં આવે અથવા બદલવામાં આવે, ત્યારે અર્થઘટનના નિયમો લાગુ થશે નહીં.ઉપરોક્ત પાસાને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ડી. કે. ત્રિવેદી અને સન્સ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૩૨૩ના કેસમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે: [૧૯૮૬ (૨) જી.એલ.આર. ૧૨૫૦ (એસ.સી.)]. ગુજરાત લઘુ ખનીજ નિયમો, ૧૯૬૫ તરીકે ઓળખાતા ગુજરાત સરકાર દ્વારા ખાણ અને ખનીજ (નિયમન અને વિકાસ) અધિનિયમ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા સામાન્ય કલમો અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, અદાલતે એવું માન્યું હતું કે, સામાન્ય કલમો અધિનિયમની કલમ ૮ (૧) સ્પષ્ટ શબ્દોમાં અધિનિયમ હેઠળ બનાવેલા નિયમોનો સંદર્ભ આપતી નથી, તેમ છતાં અધિનિયમ હેઠળ બનાવેલા નિયમોના કિસ્સામાં બાંધકામનો સમાન સિદ્ધાંત લાગુ થશે. ફરરા ૬૩ માં સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ છે:

"અમે ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપર જણાવેલા તારણોને અથવા જે તર્ક પર આ તારણો આધારિત હતા તેને સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ.નિયમ ૨૧ના સ્પષ્ટીકરણમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે 'આ નિયમના હેતુ માટે અનુસૂચિ-૧ નો અર્થ ગુજરાત લઘુ ખનીજ (ત્રીજો સુધારો) નિયમો, ૧૯૬૬ દ્વારા બદલવામાં આવેલી અનુસૂચિ-ટી છે'.

આમ, નિયમ ૨૧ માં અનુસૂચિ-૧ નો સંદર્ભ અનુસૂચિ-૧ નો હતો, જે ૨૫/૧૧/૧૯૬૬ ની સૂચના દ્વારા બદલવામાં આવ્યો હતો. જોકે તે અનુસૂચિને ફરીથી ૧૯૭૪ની સૂચના દ્વારા બદલવામાં આવી હતી. આવી બદલીની અસર ૧૯૬૬ની અનુસૂચિ-૧ને રદ કરવાની અને તેને નવી અનુસૂચિ-૧ દ્વારા બદલવાની હતી. સામાન્ય કલમો અધિનિયમ, ૧૮૮૭ની કલમ ૮ (૧) હેઠળ, જ્યાં ઉપરોક્ત અધિનિયમ અથવા ઉપરોક્ત અધિનિયમના પ્રારંભ પછી બનાવવામાં આવેલ કોઈપણ કેન્દ્રીય અધિનિયમ અથવા નિયમન, અગાઉના અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈને ફેરફાર સાથે અથવા વગર રદ કરે છે અને ફરીથી લાગુ કરે છે, તો પછી અન્ય કોઈપણ અધિનિયમમાં અથવા આ રીતે રદ કરવામાં આવેલી જોગવાઈના કોઈપણ સાધનમાં સંદર્ભો, જ્યાં સુધી કોઈ અલગ હેતુ દેખાતો ન હોય ત્યાં સુધી, આ રીતે ફરીથી લાગુ કરવામાં આવેલી જોગવાઈના સંદર્ભો તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવે છે. અમારા મતે, કાયદા હેઠળ બનાવેલા નિયમોના કિસ્સામાં લાગુ પડે છે.

૩૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાથી, સામાન્ય કલમ અધિનિયમની કલમ ૬ ની જોગવાઈઓને લાગુ કર્યા વિના પણ, અર્થઘટનના નિયમો, જે વૈધાનિક નિયમોનું અર્થઘટન કરવા માટે લાગુ પડે છે, તે નિયમોની અવેજી અથવા અવગણના અને તેમના પુનઃ અધિનિયમનના કિસ્સામાં લાગુ થશે. માત્ર આ જ નહીં, પરંતુ ઉત્પાદન અથવા માલના ઉત્પાદનની તારીખે સ્પષ્ટ કરાયેલી આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી માત્ર તેની વસૂલાત માટેની પ્રક્રિયામાં

ફેરફાર અથવા ફેરફાર થાય છે તેના કારણે બંધ નહીં થાય.આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી એક સંપૂર્ણ ઋણ છે. જો અધિનિયમની કલમ ૩ ના અમુક ભાગમાં ફેરફાર અથવા રદ કરવામાં આવ્યો હોય, તો પણ સુધારા અધિનિયમમાં સ્પષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી બંધ થશે નહીં. વધુમાં, જ્યાં સુધી આબકારી જકાતની ચૂકવણીની ભૂતકાળની જવાબદારીની વાત છે, જ્યાં સુધી સુધારા અધિનિયમની પૂર્વલક્ષી અસર ન હોય ત્યાં સુધી તે કોઈપણ રીતે અસર પામશે નહીં.આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારા મતે, અમિત પ્રોસેસર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) અને મહેન્દ્ર મિલ્સ લિમિટેડ (સુપ્રા) નામના બે કેસોમાં નિર્ધારિત ગુણોત્તરને સ્વીકારવું અમારા માટે મુશ્કેલ છે કે નિયમ ૧૦ અથવા ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ૬/૦૮/૧૯૭૭ ની અસર સાથે નિયમ ૧૦ દ્વારા સ્થાનાંતરિત થતાં જ સમાપ્ત થઈ જશે.૧૭/૧૧/૧૯૮૦ ની અસર સાથે નિયમ ૧૦ ને બાકાત રાખવાના સંદર્ભમાં આ જ પરિણામ હશે.મેસર્સ રાયલ કોર્પોરેશન (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, ભારતીય સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૧૩૨એના પેટા નિયમ (જ) હેઠળ દંડનીય વિદેશી વિનિમયના વ્યવહારો પર પ્રતિબંધ સંબંધિત નિયમ પોતે જ દૂર કરવામાં આવ્યો હતો.નિયમ ૧૦ ને બદલીને અથવા તેને બાદ કરીને, અધિનિયમની કલમ ૩ ચાર્જ કરવામાં કોઈ સુધારો અથવા કાઢી નાખવામાં આવ્યો નથી. તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણયની આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં કોઈ અસર નહીં થાય કે નિયમ ૧૦ અથવા નિયમ ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં

આવેલી કાર્યવાહી, જે ૬/૦૮/૧૯૭૭ ની અસર સાથે નિયમ ૧૦ દ્વારા બદલવામાં આવી છે, તે સમાપ્ત થશે નહીં.

૩૬. આ સંબંધમાં એ જણાવવું જરૂરી છે કે, ગ્વાલિયર રેયોન એમ. એફ. જી. ના કિસ્સામાં. (ડબ્લ્યુ. વી. જી.) કંપની વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય, ૧૯૮૨ ઇ.એલ.ટી. ૮૪૪ (એમ.પી.) મધ્યપ્રદેશ ઉચ્ચ અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે નિયમ ૧૦ને બાકાત રાખીને અને ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ થી અસર સાથે કલમ ૧૧એ રજૂ કરીને, કાયદાને રદ કરવા અથવા બાકાત રાખવા સંબંધિત સિદ્ધાંતો લાગુ થશે નહીં અને કાયદાના એક ભાગમાંથી બીજા ભાગમાં જોગવાઈને સ્થાનાંતરિત કરીને આવા ફેરફાર લાવવામાં આવે તે પહેલાં શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે અન્યથા કલમની જરૂર નથી.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે આ તે કેસ છે જ્યાં કોઈ કાયદાનું નિરસન કે અવગણના કરવામાં આવી નથી, પરંતુ કાયદાના એક ભાગ તરીકે તે જ જોગવાઈને ચાલુ રાખવામાં આવી છે, માત્ર એટલો જ તફાવત છે કે ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ પહેલા તે કાયદાના એક ભાગમાં હતી અને તે તારીખ પછી, તે કાયદાના બીજા ભાગમાં છે. તેથી કોર્ટે એ દલીલને નકારી કાઢી હતી કે નિયમ ૧૦ હેઠળ તેની અવગણના પછી શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી તે નિયમ હેઠળ નોટિસ જારી કરીને અગાઉ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીને આપમેળે સમાપ્ત કરવામાં પરિણમશે.આગળ કોલ્હાપુર કેન સુગર વર્ક્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૮૬ (૨૪) ઇ.એલ.ટી. ૨૦૫ (ડી.એલ.) ના કેસમાં, પક્ષકારો દ્વારા ઉઠાવવામાં

આવેલી દલીલો પર વિસ્તૃત વિચારણા કર્યા પછી, દિલ્હી હાઈકોર્ટે સમાન દલીલને નકારી કાઢી છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારા માટે અજંતા પેપર પ્રોડક્ટ્સ, રતનપુરા વિ. સી. ઇ. ના કલેક્ટર, કાનપુર, ૧૯૮૨ ઇ.એલ.ટી. ૨૦૧ (બધા), મદુરા કોટ્સ લિમિટેડ વિ. આસિસ્ટન્ટના કિસ્સામાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયો સાથે સહમત થવું મુશ્કેલ છે.સીઈ, ૧૯૯૦ (૪૮) ઇએલટી ૩૨૧ (મેડ.) ના કલેક્ટર અને નોન-ફેરસ રોલિંગ મિલ્સ વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૯૧ (૫૨) ઇએલટી ૪૮૭ (મેડ.) ના કિસ્સામાં નિયમ ૧૦ અથવા નિયમ ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી નિયમ ૧૦ દ્વારા અવેજી કર્યા પછી સમાપ્ત થઈ જશે.

૩૭. પરિણામે, મોટી બેન્ચને મોકલવામાં આવેલા પ્રશ્નના સંદર્ભમાં, અમે એવું માનીએ છીએ કે કેન્દ્રીય આબકારી નિયમો, ૧૯૪૪ના અવેજી નિયમો ૧૦ અને ૧૦એ અથવા અવગણવામાં આવેલા નિયમો ૧૦ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસ અથવા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી, અવેજી અથવા અવગણના પર મુક્ત અથવા સમાપ્ત થશે નહીં. કારણદર્શક નોટિસ જારી કરીને આબકારી જકાતની વસૂલાત માટે નિયમ ૧૦ અથવા ૧૦એ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી જેમ જેમ નિયમ ૧૦ અને ૧૦એને ૬/૦૮/૧૯૭૭ ની અસરથી બદલવામાં આવે છે અથવા જેમ જેમ બદલવામાં આવેલા નિયમ ૧૦ને ૧૭/૧૧/૧૯૮૦ ની અસરથી અવગણવામાં આવે છે તેમ તેમ સમાપ્ત થશે નહીં અથવા રદ થશે નહીં. તેથી અમે તે મુજબ પ્રશ્નનો જવાબ આપીએ છીએ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.